

**ZASVÄTENÝ
ŽIVOT
A DUCHOVNÉ
ZOSVETŠTENIE**

LUIGI GUCCINI

**ZASVÄTENÝ
ŽIVOT
A DUCHOVNÉ
ZOSVETŠTENIE**

PROVOKÁCIE
SVÄTÉHO OTCA
FRANTIŠKA

redemptoristi

© Redemptoristi. Slovo medzi nami, 2016
Guccini Luigi: *Vita consacrata e mondanità spirituale*
Le parole di Papa Francesco
© 2015 Centro editoriale dehoniano
© Preložil Štefan Turanský SDB (2016)

V spolupráci s Konferenciou vyšších rehoľných predstavených na Slovensku
vydané v rámci projektu Z4P (Zasvätení for people)

ISBN 978-80-89342-99-0

Úvod

Všetci si všimli, ako sa Svätý Otec František nástojčivo vracia k téme *duchovného zosvetštenia*. Hovorí o ňom v *Evangelii gaudium*¹ a v súvislosti so zasväteným životom o ňom hovoril už ako kardinál v jednom svojom príhovore na synode o zasvätenom živote 13. októbra 1994.² Pri tejto príležitosti dokonca povedal, že duchovné zosvetštenie je „v súčasnosti najvážnejším problémom zasväteného života“.

Toto jeho tvrdenie je nezvyčajné a pobáda nás zamyslieť sa nad ním. Majúc na zreteli tieto slová Svätého Otca snažil som sa poodhaliť, kde a ako sa toto zosvetštenie prejavuje v súčasnom zasvätenom živote. Vzišla z toho úvaha, ktorá čitateľovi ponúka nielen nové perspektívy, na základe ktorých možno interpretovať situáciu súčasného zasväteného života a cestu, ktorou má ísť, ale aj perspektívy, ktoré dokážu preniknúť do hĺbky človeka. Nielen preto, že poukazujú na dôležité situácie a problémy, dnes už v podstate dobre známe, ale aj preto, že ak ich odmietneme ako prejavy duchovného zosvetštenia, nebudeme ich môcť pokladať za nevyhnutnú súčasť nášho života, a budú pre nás neprijateľné.

Svätý Otec František prostredníctvom svojej hlbkej ľudskej reči a gestami nehy hovorí veci, ktoré nemôžu nechať na pokoji srdce toho, kto si kladie otázky ohľadom zasväteného života a jeho budúcnosti. Možno, že nikto ako on nevedel a nevie povedať, v „čom“ je problém, keď sa hovorí o veciach Cirkvi a v našom prípade o veciach zasväteného života. Preto bez akejkoľvek zámenky poukazuje na situácie, zmyšľanie a životné štýly, ktoré treba zanechať, ak chceme, aby zasvätený život aj v dnešnej dobe mal svoj plný zmysel.

---

¹ Porov. FRANTIŠEK: *Evangelii gaudium* 93 – 97.

² Porov. *Vita consecrata* 1 (2014), s. 7 – 15.

Otvorenosť a úprimnosť, ktoré sú charakteristickou črtou tohto Svätého Otca, silne apelujú na toho, kto dokáže počúvať a dopracovať sa k nájstojčivo potrebným rozhodnutiam. To, čo leží na srdci Svätého Otca (a istotne to vysvetľuje aj skutočnosť, prečo vyhlásil rok 2015 za Rok zasväteného života), je dobro Cirkvi a jej poslanie vo svete. On vie, čo znamenal zasvätený život počas stáročí a k čomu je povolaný dnes, najmä keď ide o zodpovednosť, ktorú mu Pán zveruje. Toto je dôvod, prečo je Svätý Otec taký náročný a priamy, keď hovorí o zasvätenom živote.

Na tomto všetkom môžeme obdivovať presvedčivú schopnosť tohto pápeža poukázať na skutočne dôležitý obsah a otvorene povedať, čo je vlastne v hre. Autor tejto knihy sa už viac ráz zaoberal touto témou a napriek tomu, že sa veľa hovorilo a hovorí o obnove zasväteného života, je presvedčený, že jedinou serióznou vecou, ktorú treba urobiť, je práve to, čo Svätý Otec František neustále opakuje – *vrátiť sa k evanjeliu*. Ak nám ono nestačí, znamená to, že sme mimo a nikdy nebudeme môcť pozbierať ovocie, po ktorom tak silne túžime.

Svätý Otec František a zasvätený život

Keďže budeme citovať slová Svätého Otca Františka, prv ako by sme začali hovoriť o zasvätenom živote a duchovnom zosvetštení, musíme si položiť otázku: „Kto“ je tento pápež, ktorého Boh dnes dal svojej Cirkvi? Ako zmýšľa o zasvätenom živote a na čo poukazuje, keď sa stretne so zasvätenými osobami alebo hovorí o ich povolani v Cirkvi?

1. Kto je pápež Bergoglio?

Na začiatku treba povedať, že výraz „duchovné zosvetštenie“ patrí *iba jemu*. Spomínam si na nedávny rozhovor s pátrom Markom Rupnikom SJ, ktorý povedal: „Dnes máme mnoho profesorov teológie, ale málo teológov.“ Chýbajú nám duchovní učitelia. Pápež František je predovšetkým duchovným učiteľom. Prejavuje teologickú prípravu človeka, ktorý si je vedomý toho, čo hovorí, no nikdy sa nezastaví iba pri tematických teologických obsahoch: svojím slovom a blahozvestou sa hneď dotýka konkrétneho života. Riadi sa však svetlom viery. Preto je jeho reč jednoduchá a prístupná všetkým, ale aj mimoriadne silná a hlboká: jeho slová sú „absolútne jednoduché“, obsahujú „odzbrojujúcu silu rýdzosti evanjelia“³.

---

³ KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA: *Radujte sa 1*: <http://www.zasvatenyzivot.sk/wp-content/uploads/2014/02/Radujte-sa-dokument-k-Roku-zasv%C3%A4ten%C3%A9ho-%C5%BEivota.pdf> (25. 2. 2016).

Riaditeľ časopisu *La Civiltà Cattolica* páter Antonio Spadaro SJ položil Svätému Otcovi otázku: „Kto je Jorge Mario Bergoglio?“⁴ Svätý Otec sa otázke nevyhol, ale odpovedal: „Som hriešnik, na ktorého zhladal Pán... Som ten, na ktorého sa Pán díva. Vždy som vnímal svoje heslo: *Miserando atque eligendo* ako heslo, ktoré vypovedá pravdu o mne.“ A hovoriac o *Matúšovom evanjeliu* tak, ako ho namaľoval veľký maliar Caravaggio, dodáva: „Ten Ježišov prst... namierený na Matúša. Takýto som. Takto sa cítim. Ako Matúš... Matúšovo gesto na obraze na mňa veľmi silne pôsobí: drží svoje peniaze akoby vrazil: ‚Nie, nepovoľávaj ma! Nie, tieto peniaze sú moje!‘ Takýto som aj ja: hriešnik, na ktorého Pán obrátil svoj pohľad.“⁵

Vo svojej službe „rímskeho biskupa“, ako sa sám rád nazýva, prejavuje svoju osobitú veľkorysosť, ktorej sa priučil od svätého Ignáca z Loyoly: „Robiť každodenné maličkosti s veľkým srdcom otvoreným voči Bohu a blížnym. Znamená to konať malé veci v rámci veľkého horizontu, horizontu Božieho kráľovstva.“⁶ Myslí si, že tento prístup vysvetľuje, prečo jeho slovo dokáže oslovíť všetkých, aj tých najmenších, chudobných... ba predovšetkým chudobných.

2. Boh na prvom mieste – primát Boha

Keď Svätý Otec František hovorí zasväteným osobám, vždy usmerní reč na Boha, na Ježiša Krista: „Najprv je Boh. On je vždy na prvom mieste – *Dios primerea*.“ Vo svete často chýba radosť a zasvätené osoby musia byť jej nositeľmi. „Nemôžeme však byť jej nositeľmi, ak najprv my sami nezakúsime radosť z jeho útechy, z toho, že nás miluje.“⁷ A keď sa obrátil na generálne predstavené

---

⁴ A. SPADARO: *Intervista a Papa Francesco*. In: *La Civiltà Cattolica* 3918 (2013), s. 449 – 477. [Slovenský preklad: http://http://sk.radiovaticana.va/storico/2013/12/23/rozhovor_p%C3%A1pe%C5%BEEa_franti%C5%A1ka_pre_jezuitsk%C3%A9_%C4%8Dasopisy/slo-758236.]

⁵ Tamže, s. 451; 452.

⁶ Tamže, s. 453.

⁷ FRANTIŠEK: *Príhovor seminaristom, novicom a novickým zo 60 krajín*, ktorí prišli do Ríma v rámci Roku viery (Vatikán, 8. júla 2013).

ženských reholí, tak povedal: „Je to Kristus, ktorý vás povolal nasledovať ho v zasvätenom živote, čo znamená, že máte neustále vychádzať zo seba (ide o exodus) a *zamerať vlastný život na Krista a jeho evanjelium*, na Božiu vôľu, zrieknuc sa vlastných plánov, aby ste spolu so svätým Pavlom mohli povedať: ‚Už nežijem ja, ale vo mne žije Kristus‘ (Gal 2, 20).“⁸

Svätý Otec tieto veci hovorí veľmi jasne aj členom jezuitského rádu, ktorého je sám členom: „Jezuita je takpovediac ‚decentrovaný‘: jeho stredom je Kristus a jeho Cirkev [...]. Jezuita neustále, bez prestania uvažuje, pozerá pritom na horizont, ku ktorému kráča [...]. Toto je jeho opravdivá sila. Musí byť človekom nekončiaceho, otvoreného myslenia. V dejinách Spoločnosti boli obdobia, keď prevládalo uzatvorené, rigidné myslenie, ktoré bolo väčšmi náučno-asketické než mystické“⁹; ide o „deformáciu“, ktorá nie je správna, hovorí Svätý Otec. To, čo ho vždy oslovovalo na Petrovi Favrem, jeho obľúbenom jezuitovi, je „dialóg so všetkými, aj s tými najvzdialenejšími a najzarytejšími protivníkmi; jednoduchá zbožnosť, azda určitá naivita, bezprostredná ochota, jeho pozorné vnútorné rozlišovanie, skutočnosť, že bol mužom veľkých a silných rozhodnutí a zároveň dokázal byť nesmierne láskavý“.¹⁰

Ak chceme seriózne prežívať svoje povolanie – povedal karmelitánom –, musíme celú svoju existenciu zmeniť na „pút premeny v láske“, vždy pozastaviac svoje srdce pri východiskovej fotografii: „Je to chvíľa, keď sa Ježiš na mňa pozrel.“ Povolanie „je odpoveďou Bohu, ktorý ťa povoláva z lásky“. Preto spontánne vzniká otázka: „Túži tvoje srdce po niečom veľkom, alebo máš srdce, ktoré uspali veci? Tvoje srdce si uchovalo nepokoj z hľadania, alebo si dovolil, aby ho udusili veci, ktoré spôsobia jeho atrofovanie?“¹¹

⁸ FRANTIŠEK: *Príhovor* rehoľným sestrám, účastníckam 19. plenárneho zhromaždenia Medzinárodnej únie vyšších predstavených ženských reholí. Vatikán, 8. mája 2013

⁹ A. SPADARO: *Intervista a Papa Francesco*. In: *La Civiltà Cattolica* 3918 (2013), s. 454 – 452.

¹⁰ Tamže, s. 457.

¹¹ FRANTIŠEK: *Homília* v Bazilike svätého Augustína, Rím (28. augusta 2013).

3. Pozerať sa „za“ problémy s inštitúciami

Zastavujem sa pri tejto téme, pretože som presvedčený, že de facto toto je bod, ku ktorému sa v slovách Svätého Otca Františka všetko vracia a z ktorého všetko vychádza. Veľmi ma oslovilo tvrdenie dokumentu *Radujte sa*, ktorý vidí v slovách Svätého Otca „výzvu z kompetentného miesta zanechať inštitucionálne argumentácie“¹². Ide o veľmi silný výraz, ktorý zaznieva v celej exhortácii *Evangelii gaudium*, no neviem, či ho máme odvahu brať skutočne vážne.

Počas týchto posledných pokoncilových desaťročí sme sa príliš zamerali práve na inštitucionálne problémy a pravdepodobne to je dôvod, prečo sme nepozbierali vytúžené ovocie. Bolo treba prehodnotiť mnoho vecí a urobili sme to; niekto však vecami vôbec nepohol, ponechal ich tak, ako boli, a odmietal opravdivú obnovu... Ale príčina v jednom i druhom prípade bola tá istá: starali sme sa o formu, no pritom sme zanedbali obnoviť *obsahy* alebo sme si omylom mysleli, že obsahy sú namieste, že sú v poriadku.

Som presvedčený, že prvá vec, ku ktorej nás Svätý Otec František svojím slovom, gestami a najmä svojím životným štýlom pozýva, je tá, aby sme trochu nechali bokom záležitosť tradícií, usmernení a štruktúr, ktorými sme zaťažili život Cirkvi a život nás zasvätených, a jednoducho sa vrátili k evanjeliu, k „odzbývajúcej rýdzosti evanjelia, evanjeliu *sine glossa*“¹³, ako hovorí dokument *Radujte sa*.

4. Nepokoj z hľadania

Existuje mnoho problémov a všetky sú dôležité. V súčasnom zasvätenom živote ich treba brať do úvahy, ale verím, že Svätý Otec František nám chce pripomenúť, že opravdivým problémom, *opravdivou výzvou je viera*. Nie nadarmo tak často nástojí na *nepokoji hľadania*. Pripomenul to augustiniánom poukázuc na svätého

¹² KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA: *Radujte sa* 1.

¹³ Tamže.

Augustína; hovorí to aj v *Evangelii gaudium*¹⁴, pripomenul to aj jezuitom a účastníkom seminára pre katechéto v septembri 2013. Nemôžeme ostať spokojní, opakuje Svätý Otec: „Nechaj sa získať Kristom znamená pozeráť sa ďalej, ako je samotná bezprostrednosť. Stretnutie s Pánom v nás spôsobuje pohyb, pobáda nás, aby sme neboli zameraní na seba samých.“¹⁵ „Kto postaví Krista do stredu svojho života, decentruje sa! Čím viac sa spojíš s Ježišom a čím viac sa stane stredobodom tvojho života, tým viac ti pomôže vyjsť zo seba, decentruje ťa a otvára ťa iným.“¹⁶ „My nie sme v strede, sme, aby som tak povedal, ‚premiestnení‘, sme v službách Krista a Cirkvi.“¹⁷

Práve tento „nepokoj z hľadania“, ktorého sa netreba báť, hovorí Svätý Otec, tento smäd po Kristovi a stretnutie s ním otvára srdce naliehavosti a nutnosti ohlasovať evanjelium: „Len vďaka tomuto stretnutiu – alebo opakovanému stretávaniu – s Božou láskou, stretnutiu, ktoré sa premieňa na šťastné priateľstvo, oslobodzujeme sa od izolovaného svedomia a od zameranosti na seba samých.“¹⁸

Naliehavosť a nutnosť ohlasovať evanjelium je v skutočnosti ďalšou veľkou témou, ku ktorej sa Svätý Otec neustále vracia. Zaoberal sa ňou predovšetkým v exhortácii *Evangelii gaudium* (text, ktorý nazval „programovým textom“) a možno ju vnímať v každom jeho príhovore, aj vtedy, keď o nej priamo nehovorí.

5. „Vyjsť z hniezda“

Toto je jeho stále opakovaná výzva – „vyjsť“, obrátiť sa dnes na zemepisné, ale aj existenciálne periférie ako na autentické miesto evanjelia a života Cirkvi. „Vidina, proti ktorej treba bojovať,“ po-

¹⁴ Porov. FRANTIŠEK: *Evangelii gaudium* 265

¹⁵ FRANTIŠEK: *Homília na sviatok svätého Ignáca*, Chiesa di Gesù, Rím (31. júla 2013).

¹⁶ FRANTIŠEK: *Príhovor k účastníkom Medzinárodného kongresu katechéto* (Rím, 27. septembra 2013). In: *L'Osservatore Romano*, 29. septembra 2013, CLIII (223), s. 7.

¹⁷ A. SPADARO: *Intervista a Papa Francesco*. In: *La Civiltà Cattolica* 3918 (2013), s. 454.

¹⁸ FRANTIŠEK: *Evangelii gaudium* 8.

vedal generálnym predstaveným reholí, „je obraz o rehoľnom živote, ktorý sa vzhľadom na náročný a zložitý vonkajší svet chápe ako útočisko a útecha.“¹⁹ Treba „vyjsť z hniezda“ a obývať život mužov a žien našej doby.

To, čo hovorí zasväteným osobám, opakuje aj celej Cirkvi. Prihovárajúc sa delegátom charity v Assisi v októbri 2013, keď mu bola postavená otázka, čoho sa má dnes Cirkev zrieknuť, odpovedal:

„Má sa zrieknuť každej činnosti, ktorá nie je pre Boha, pretože nie je Božou činnosťou; má sa zrieknuť strachu otvoriť dvere a vyjsť v ústrety všetkým, osobitne najchudobnejším, najnúdznejším, najvzdialenejším. Nevyčkávať. Zaiste nie preto, aby sa stratila v búrkach tohto sveta, ale aby odvážne niesla Kristovo svetlo, teda svetlo evanjelia aj do tmy... Má sa zbaviť zdanlivej spokojnosti, ktorú poskytujú štruktúry, nepochybne potrebné a dôležité, ktoré však nikdy nesmú zatieniť jedínú pravú silu, ktorú v sebe nosí: Božiu silu. Pretože Boh je naša sila!“²⁰

Rehoľníkov a rehoľníčky pozýva, aby sa stali mužmi a ženami „hraničných“, okrajových situácií, a znovu zdôrazňuje naliehavosť, ktorú zasvätená osoba nosí v srdci od chvíle, keď vyslovila svoje áno rehoľnému povolaniu:

„Naša viera nie je vierou-laboratóriom,“ povedal jezuitom v interview z mája 2013, „ale vierou-cestou, historickou vierou. Boh sa zjavil ako dejiny, nie ako kompendium abstraktných právd... Netreba si periférie priniesť domov, ale žiť v hraničných situáciách a prostrediach a byť odvážnymi.“²¹

6. Evanjelium hlásané životom

Počas stretnutia s generálnymi predstavenými reholí zaznela otázka, ako dnes ohlasovať evanjelium. Svätý Otec povedal, že formou „príťažlivosti, náказы“: „Cirkev musí byť príťažlivá. Preto

¹⁹ SPADARO A.: „*Svegliate il mondo*“. Colloquio di Papa Francesco con i superiori Generali. In: *Civiltà Cattolica* 1 (2014), s. 10.

²⁰ FRANCESCO: *Príhovor* k delegátom Katolíckej charity (Assisi, 4. októbra 2013).

²¹ A. SPADARO: *Intervista a Papa Francesco*. In: *La Civiltà Cattolica* 3918 (2013), s. 474.

zobudte svet! Buďte svedkami toho, že možno pracovať, konať a žiť ináč! Veď v tomto svete možno žiť aj odlišným spôsobom... Práve toto svedectvo od vás očakávam.“²²

„Keď nám pápež František zveril úlohu prebúdzat svet,“ komentuje dokument *Radujte sa*, „pobáda nás poznávať príbehy dnešných ľudí vo svetle dvoch pastoračných kategórií, ktoré majú koreň v novosti evanjelia: blízkosť a stretnutie, dva spôsoby, pomocou ktorých sa Boh zjavuje v dejinách až po Vtelenie.“²³ Svätý Otec František to zdôraznil aj biskupom, rehoľníkom a seminárom pri príležitosti Svetových dní mládeže v Rio de Janeiro 27. júla 2013:

„Vyjsť cez dvere, hľadať a stretnúť sa! Buďte odvážni a choďte proti prúdu tejto kultúry výkonnosti a skartácie. Stretnúť a prijať všetkých, solidarita a bratstvo sú prvkami, vďaka ktorým sa naša civilizácia stáva skutočne ľudskou. Byť sluhami hlbokého spoločenstva a kultúry stretnutia. Chcel by som, aby ste boli v tomto zmysle akoby posadnutí a súčasne nie namyslení.“

Teraz sme už pripravení vojsť priamo do našej témy. Veľmi pozorne som sledoval, čo Svätý Otec František hovorí o duchovnom zosvetšení, a zdá sa mi, že toto sú charakteristické prvky veriaceho človeka a pastiera, ktoré všetko vysvetľujú. Hovorí to aj mons. C. Dagens, keď v relácii pre Centre Sèvres v Paríži v máji 2014 takto opísal profil pápeža Františka: „Františkovo umenie prejsť od najhlbšieho vnútra k verejnej angažovanosti, od Božieho srdca k existenciálnym perifériám je mimoriadne obdivuhodné a ekleziálne.“ Preto Bergoglio „dúfa, že Cirkev nebude ponúkať iba disciplinárne odpovede na najcitlivejšie otázky, ale má smelo začať od toho, čo je podstatné: hľadanie Boha a osobné stretnutie s Kristom“.²⁴

---

²² SPADARO A.: „*Svegliate il mondo*“. Colloquio di Papa Francesco con i superiori Generali, s. 5.

²³ KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA: *Radujte sa* 10.

²⁴ In: *Testimoni* 5 (2014), s. 25 – 27.

Mnohotvárna korupcia²⁵

Svätý Otec František hovorí o duchovnom zosvetšení predovšetkým keď ide o Cirkev a jej poslanie, ale viac ráz o nej hovoril priamo aj zasväteným osobám. Počas jedného svojho stretnutia s rehoľníkmi, potom, čo poznamenal, že Pán povoláva k obráteniu, no nie vždy nás nájde ochotných meniť sa, pokračoval:

„Obávame sa, že Boh nás vyšle na cesty, ktoré nemôžeme kontrolovať [...]. Duša sa začne uspokojovať s výrobkami, ktoré jej ponúka supermarket rehoľného konzumizmu. Predovšetkým začne prežívať zasvätený život nie ako nadprirodzenú, ale prirodzenú skutočnosť svojej osobnosti. Pre mnohých táto realizácia bude spočívať v spokojnosti z práce, pre iných v úspechu diel, pre ďalších v záľube v sebe z dôvodu úcty, ktorej sú predmetom. Iní budú v dokonalosti moderných prostriedkov hľadať spôsob, ako by mohli vyplniť prázdno, vnímané dušou vo vzťahu k cieľu, ktorý predtým hľadala a ktorým sa nechala hľadať. Iní budú žiť intenzívnym spoločenským životom: budú sa tešiť výjazdom, dovolenkám s ‚priateľmi‘, veľkým hostinám a sviatkom; budú sa usilovať, aby boli braní do úvahy pri všetkých okolnostiach, na ktorých budú mať účasť. Mohol by som pokračovať citujúc prípady korupcie, ale zjednodušene povediac, toto všetko nie je nič iné ako niečo, čo je oveľa hlbšie: nazval som to ‚duchovným zosvetšením‘: duchovné zosvetšenie ako pohanstvo v cirkevnom rúchu.“²⁶

Sú to veľmi silné slová a sú významným zhrnutím mnohých prejavov, v ktorých sa odzrkadľuje duchovné zosvetšenie v živo-

²⁵ Slovo korupcia je tu použité vo význame narušenia, poškodenia, postupného vnútorného rozvratu. Pápež František ho často v tomto význame používa. Slovenský jazyk toto slovo pozná len vo význame podplácania, úplatkárstva (pozn. red.).

²⁶ J. M. BERGOGLIO: *Guarire dalla corruzione*. Bologna: EMI, 2013, s. 40.

te Cirkvi aj v živote zasvätených osôb. S nimi, ale aj s ďalšími, ako aj s usmerneniami, ktoré nám pomôžu urobiť konkrétne rozlišovanie, sa stretneme na našej ďalšej ceste.

1. Nie len morálne správanie

Existuje mnoho tvárí, ktorými sa toto zosvetštenie prejavuje, ale skutočný problém nespočíva len v správaní; problém je oveľa hlbší a týka sa priestorov srdca, presvedčenia a zmýšľania. Ide o životné nasmerovanie a životné štýly, vďaka ktorým sa možno cítiť „v poriadku“, ale to je len zdanie, pri ktorom nie je dôležitý obsah pravej nábožnosti, ale skôr to, čo môže ponúknuť vlastnému prospechu, najmä keď ide o dôveryhodnosť, ktorú si možno zadovážiť zoči-voči iným vo vlastnom životnom kontexte. Tomuto zdaniu sa venuje veľká pozornosť, ale najmä v prípade kňazov a rehoľníkov to nie je nič iné ako „pohanstvo v cirkevnom rúchu“.

Keby to bola len otázka nemorálneho správania, ktoré aj iní pokladajú za také, tak by záležitosť nebola až taká vážna: obrátiť sa by bolo ľahšie. Tu však život, ktorým sa žije, stráca svoj kredit, pričom človek napokon stratí schopnosť rozpoznať vlastnú situáciu podobne ako zákonníci a farizeji, ktorí čistia „času a misu zvonka, ale vnútri sú plní lúpeže a nečistoty“, „obielené hroby a slepí vodcovia“, ktorí stratili cestu dobra a iným prekážajú, aby ju našli (porov. Mt 23, 13 – 31).

Keď ide o tému duchovného zosvetštenia, Svätý Otec František sa inšpiruje veľkým teológom Henri de Lubacom – cituje ho v exhortácii *Evangelii gaudium* v článku 93 a oveľa širšie vo svojom príspevku na synode o zasvätenom živote. Podľa tohto teológa duchovné zosvetštenie je „najväčšie nebezpečenstvo, najťažšie pokušenie, to, ktoré vždy nanovo nebezpečne vzniká, keď už ostatné boli porazené, a nadobudne novú silu práve z týchto porážok [...]. Ak by toto duchovné zosvetštenie zaplavilo Cirkev a pokúšalo sa ju skorumpovať zaútočiac na jej samotný princíp, bola by to nekonečne hroznejšia morálna svetáckosť než akákoľvek iná“. Ide o štýl života, ktorý „sa navonok prezentuje ako odpútanosť od iného zosvetštenia“, avšak ktorého „morálny a aj duchovný ideál nie je Pánova sláva, ale človek a jeho dokonalosť“. Ide o „radikálne antropocentrický prístup“,

ktorý sa stáva „neodpušiteľným v prípade – predpokladajme, že je to možné – človeka, ktorý je obdarený všetkými duchovnými dokonalosťami, tie však nie sú zamerané na Boha“.²⁷

Je to pestovanie seba samých a vlastného obrazu, ktorý domiňuje nad všetkým, spolu s nábožnosťou a rehoľnou praxou, používaných de facto na tento cieľ. Nikto nie je proti takémuto prístupu imúnny, hovorí de Lubac. Ide o jemný „humanizmus, ktorého nepriateľom nie je len živý Boh, ale aj človek, humanizmus, ktorý môže potichu preniknúť do nás tisícmi rôznymi spôsobmi“.

Bergoglio sa stotožní s týmito myšlienkami de Lubaca a radikálne ich prehľbi. Stačilo by uviesť jeho už citovanú vierohodnú „výzvu zanechať inštitucionálne argumentácie“²⁸. To, čo má cenu, nachádza sa inde, opakuje Svätý Otec, je oveľa hlbšie. Nepotrebujeme nové regule, stanovy – tu sa myslí na svätého Františka z Assisi –, ale evanjelium *sine glossa*, teda žité evanjelium. Iba evanjelium, ktoré sa žije konkrétnym spôsobom – a „ak je to potrebné, ohlasované aj slovom“, ako hovoril svätý František –, môže niečo povedať súčasnému svetu.

2. Aká obnova po koncile?

Tieto tvrdenia posúvajú náš problém k jednému z jeho podstatných prvkov.

Druhý vatikánsky koncil si dal za úlohu obnoviť rehoľný život. Všetci sme ju interpretovali a chápali ako snahu o „adžornamento“, teda že ho treba aktualizovať na dnešné pomery: regule, stanovy a pravidlá sme napísali novým spôsobom, diela nadobudli novú tvár, postarali sme sa o odbornú rekvalifikáciu personálu... Ale s akými dôsledkami a výsledkami? Som presvedčený, že duchovné zosvetštenie, ktoré Svätý Otec František vytýka zasvätenému životu, práve v tejto oblasti má jeden zo svojich najsilnejších prejavov.

O tejto záležitosti sa nehovorí iba dnes, hovorilo sa o nej už viac ráz, ale silne ma oslovilo to, čo o tejto téme povedal Giaco-

---

²⁷ H. DE LUBAC: *Meditazione sulla Chiesa*. Milano: Jaca Book, 1978, s. 269.

²⁸ *Radujte sa 1.*

mo Canobbio, teológ, ktorý sa síce priamo nezaobera rehoľným životom, ale všíma si jeho historické udalosti a prejavy. Hovoriac o súčasnej situácii rehoľného života a o kríze, ktorou prechádza vo vývoji času, poukázal na jednu príčinu – a tou je predovšetkým kríza viery a denatalita –, ale potom dodal:

„Môžeme sa pýtať, či medzi prvky, ktoré spôsobili krízu, netreba zaradiť aj zle pochopenú reformu rehoľného života. Druhý vatikánsky koncil dekrétom *Perfectae caritatis* stanovil línie, ktorými táto obnova mala prebehnúť, ale pretrváva dojem, že v mnohých prípadoch bola pochopená ako zlahčenie životného štýlu [...] Svedectvo zasvätených osôb malo nadobudnúť prorocký ráz, byť podnetom pre všetkých kresťanov žiť evanjelium s väčším nadšením [...], no ak sa pozrieme naspäť, pretrváva dojem, že v mene zdôraznenia hodnoty osôb sa dospelo k niektorým formám života bez lesku, neschopným pritiahnuť a vyhľadávať Boha [...]. Netreba zabúdať, že rehoľný život pôvodne vznikol ako alternatívny spôsob kresťanského života v Cirkvi, ktorá vážne riskovala, že sa zosvetší. Bez toho, aby sme upadli do neplodného pesimizmu, právom sa môžeme pýtať, či neprebíha zosvetštenie rehoľného života.“²⁹

Otázka je vážna a triafa do živého. Opakuje to aj Svätý Otec v citovanom texte, ale nielen on, a práve na to by som chcel poukázať na ďalších stranách.

3. V konzumnej spoločnosti

Pokúsme sa teraz vidieť, ako a ktorými cestami duchovné zosvetštenie vstupuje do zasväteného života a v čom sa v podstate prejavuje.

Keď sa hovorí o zosvetšení, myseľ spontánne zalieta k súčasnej spoločnosti a konzumizmu, ktorý je jej charakteristickou črtou. Nemôžem sa pri tejto téme dlhšie zastaviť, podčiarknem len jeden prvok, ktorý je úzko spätý aj so životom zasvätených osôb.

Kresťan žije vo svete rovnaký život ako ostatní, ale je povolany žiť ho podľa evanjelia. Dobrá zeme podľa Svätého písma sú požehnaním a prispieť k pokroku a rozvoju je v duchu Božích zámerov. Boh totiž človeku zveril zem, aby ju chránil a obrábal. Aj

---

²⁹ *Testimoni* 11 (2014), s. 31 – 34.

organizácia práce výrobného procesu je dobrá vec. Samotný kresťanský podnikateľ, ktorý inteligentne riadi nejaký podnik a stará sa o svojich robotníkov, je „požehnaním“. Iste, bohatstvo a ekonomický úspech sú dvojznačné skutočnosti: nie sú viac požehnaním, ak sú samoúčelne vyhľadávané a stanú sa adorovaným absolútnom. Toto je trvalá výzva pre kresťana, ktorý žije v súčasnom svete, v spoločnosti, v ktorej prevládajú úplne zosvetštené logiky, čo však nevyklučuje, aby dobrá zeme boli znamením Božieho požehnanie, teda Boha, ktorý je Otcom všetkých a chce, aby všetci mali to, čo je nevyhnutné pre život.

Zasvätená osoba tiež žije vo svete, ale zložila *sľub chudoby*. Ešte sme nepochopili, čo to presne znamená, ale ide o nevyhnutný prechod pre toho, kto chce žiť autentickým zasväteným životom. Aj zasvätená osoba má prispieť k rozvoju, ale svojím vlastným spôsobom. Nezaujíma ju materiálny rozvoj, ale to, čo môže dať rozvoju zmysel. Zanechala všetko, aby mohla nasledovať Krista, ktorého uznáva za Spasiteľa, za jediný dôvod svojho života, a chcela by to iným, ba všetkým povedať. Vie, že je povolaná byť znamením, aby pomáhala človeku neuzavrieť svoj život iba do svetských a imanentných perspektív.

O tomto nie sú nijaké pochybnosti. Na to, aby sľub chudoby dosiahol svoj cieľ, treba ho žiť v každodennom živote, a to práve v dnešnej konzumnej spoločnosti. Čo to znamená a aké to má dôsledky? Svätý Otec František hovorí, že existuje aj „rehoľný konzumizmus“. Povedal to vo svojom príhovore zasväteným osobám, keď predstavil jeho prejavy, ktoré by nás mohli pobúriť. Jeho slová sme uviedli na začiatku tejto kapitoly. Možno niekto povie, že netreba generalizovať, a nie je to ani zámer Svätého Otca. Ak však J. M. Bergoglio, vtedy ešte kardinál, takto opísal danú skutočnosť a ak je situácia takáto, je to preto, že je tu širšie podhubie, vďaka ktorému má skutočnosť takúto podobu, čo nás ako zasvätené osoby silne spochybňuje.

Jedným slovom, ide o životný štýl, ktorému sme sa prispôbili, pričom tento proces chápeme ako niečo samozrejme v duchu logiky súčasnej spoločnosti, čo je ešte vážnejšie, ak zoberieme do úvahy našu ekonomickú disponovanosť a istoty, ktoré nám ponúka rehoľný inštitút. Svätý Otec František opakuje, že „toto všetko nie je nič iné ako niečo, čo je oveľa hlbšie – nazval som to ,du-

chovným zosvetštením⁴: duchovné zosvetštenie ako pohanstvo v cirkevnom rúchu“.³⁰

To, čo bije do očí, nie je skutočnosť, že by aj v zasvätenom živote mohli existovať ľudia, ktorí sú zodpovední za svoje zosvetštené správanie. Problém je skôr v tom, že rehoľný život ako taký – a predstavení v ňom – už nemá dostatok síl jednoznačne odmietnuť životnú prax, ktorá je evidentne *dekadentná*.

4. „Funkčnosť“ ako vstupná brána

Aby sme mohli zoskupiť niektoré ďalšie prvky ciest, ktorými duchovné zosvetštenie vstupuje do zasväteného života a do Cirkvi, ešte sa pozastavíme pri Svätom Otcovi Františkovi. Vo svojom príspevku na synode o zasvätenom živote označil ako prvú cestu „funkčnosť“. Hovorí, že duchovné zosvetštenie „vstupuje do podstaty zasväteného života Cirkvi vo forme funkčnosti, keď prostriedky majú sklon nahradiť ciele, a dôvody, pre ktoré sa prostriedky používajú, majú zase sklon nahradiť finálne dôvody“.

Toto je prvý prvok a na to, aby sme zachytili jeho prejavy, až tak mnoho nepotrebuje. Keď som sa začal nimi zaoberať, tak som z nich vybral štyri:

a) *Zachovávanie ako plenta*

Po prvé: „Prostriedky sa usilujú nahradiť ciele,“ keď sa život nejakej rehoľnej komunity – nie je podstatné, či je apoštolského alebo mníšskeho života – stotožňuje s dobrou organizáciou a observanciou. Niektorí povie, že taká bola prax v minulosti, keď za dobrého rehoľníka sa pokladal ten, kto dokonale zachovával regulu, lenže dnes tomu tak nie je. Samozrejme, že nie je, ak obsahom spoločného alebo osobného života je efektívne žité evanjelium. Ak sa však de facto nežije podľa evanjelia, stávajú sa ešte horšie veci, pretože rehoľnú observanciu nahrádza individualizmus a svojvôľa. Prichádza tak k novej „kodifikácii“, ktorú si každý sám buduje v duchu „musím byť“, „musím sa stať“, a na jej základe všetko posudzuje.

³⁰ J. M. BERGOGLIO: *Guarire dalla corruzione*, s. 40.

Tým sa nechce povedať, žeby v rehoľnom živote, chápanom ako zachovávanie pravidiel, predpisov a noriem, neexistovali veľké hodnoty. Dobre vieme, že to tak nebolo. Aj kresťanský život, ktorý sa v minulosti prakticky stotožňoval s „náboženskými praktikami“ (je pravda, že skutoční kresťania sú definovaní ako „praktizujúci“), bol plný skutočných Ježišových učeníkov a svätcov. Pravdou je však aj to, že tým kresťanom, ktorí všetko zredukovali na „náboženské praktiky“, po ich zmene nezostalo nič, a tak všetko zanechali. Za ich praktikmi nebolo to, čo sa myslelo, že je: opravdivý život viery. Opakujem, že netreba veci generalizovať, definujúc všetko ako duchovné zosvetštenie; zostáva však pravdou, že ak sa uspokojíme iba s náboženskými praktikami – a pre zasvätených iba s observanciou a dobrou organizáciou –, sme veľmi vystavení riziku, že upadneme do prázdna a v tomto zmysle do duchovného zosvetštenia. Možno, že ho nesprevádzajú „verejné hriechy a navonok sa všetko môže javiť úplne v poriadku“⁵¹, ale to je len zdanie.

b) Keď sa dielo zmení na „podnik“

Po druhé: Tak isto sa to môže stať, keď sa „apoštolský“ rehoľný život de facto stotožňuje s dielami a ich riadením nechajúc bokom celkový rámec, alebo sa berie ako samozrejmosť to, čo by malo dať dielam zmysel: kvalita evanjeliového života, ktorá by mala byť ich charakteristickou črtou. Je dôležité poznamenať, že aj takéto zmýšľanie (vyhýbajúc sa zovšeobecňovaniu) treba definovať ako duchovné zosvetštenie.

Práve historická situácia, v ktorej sa nachádzame, nás pobáda, aby sme nad touto témou hlbšie uvažovali. Ešte včera sa naše inštitúty v odlišnom historickom kontexte venovali dielam, ktoré by sme mohli nazvať zastupovaním štátu vo všetkých rovinách, v ktorých pôsobili: v školstve a výchove mládeže, zdravotníctve a starostlivosti o starých a chorých, službe chudobným vo všetkých jej formách...

Rehoľníci pracovali s prorockým duchom pod vedením Svätého Ducha a evanjelia. To, čo sa urobilo, je niečo mimoriadne; ale časom do všetkého, čo sa zdalo vlastné rehoľiam, postupne vstu-

---

⁵¹ FRANTIŠEK: *Evangelii gaudium* 93.

poval štát. Mohlo sa aj naďalej pôsobiť v predošlých službách, ale podľa pravidiel, ktoré zrovnoprávnili dielo inštitútov s tým, čo „robia všetci“. Aj my sme sa stali sekularizovanými. Naše diela a služby sú vysoko hodnotené a vyhľadávané, pretože „majú svoju kvalitu“, ale dnes sú viac vystavené riziku, že sa jednoducho stanú podnikmi. Dôvod nespočíva len v tom, že ten, kto prichádza k nám, hľadá kvalitné ponuky a služby, kým odpovede na život a jeho dôvody hľadá inde, ale aj v tom, že predpisy štátu nás oberajú o slobodu pohybu, potrebnú na to, aby naše diela mohli splniť zámer, pre ktorý vznikli.

Áno, dobro možno konať tak, že budeme rešpektovať štátne zákony, a je správne, ak verejnoprávna ustanovizeň berie na seba svoju zodpovednosť a rieši záležitosti, ktoré sú v jej kompetencii. Nie je to však pre nás znamenie, že skončil čas zastupovať štát (berúc do úvahy aj skutočnosť, že náklady sú čoraz vyššie a zdroje ubúdajú), čo bolo ešte donedávna našou charakteristickou črtou, a že máme ísť inam?

V každom prípade výzva Svätého Otca bdiieť nad tým, aby sa naše diela nestali „podnikmi“ zmeniac sa na jednoduchú svetskú záležitosť, núti nás o týchto veciach zmysluplne uvažovať a hľadať nové riešenia a možnosti.

c) Pokušenie „kariéry“

Po tretie: Prostriedky nahradzujú ciele, keď sa vytvorí atmosféra, v ktorej uznávané role a cirkevné tituly namiesto toho, aby boli službou, sú samoučelne vyhľadávané pre vlastnú prestíž a moc, ktorú poskytujú. Tu nechám slovo mons. C. Dagensovi v jeho príhovore v Centre Sèvres v Paríži.³² Hovoriac o konverzii pápežstva, o ktorej hovorí Svätý Otec František v *Evangelii gaudium* (č. 32), biskup z Angouleme poznamenáva, že „reforma sa týka nielen svedomí, ale aj inštitúcií; ide o opravdivú revolúciu, pretože treba odstrániť ducha paláca, ktorý inšpiruje päťolízáčov, to jest ľudí, ktorí robia všetko preto, aby sa predstaveným zapáčili s cieľom realizovať svoje ambície, urobiť kariéru v rebríčku postupnosti obetujúc všetko tomu, čo Svätý Otec nazýva zosvetštením“. Páter Radcliffe na viacerých konferenciách, ktoré mal v Írsku koncom februára roku 2014, povedal:

³² *Testimoni* 5 (2014), s. 25 – 27.

„Počas stáročí pápež sa stal monarchom; ale vo chvíli, keď Bergoglio vystúpil na balkón po svojom zvolení za pápeža, mnoho vecí sa zmenilo.“³³ Obraz, ktorý máme o pápežovi, a spôsob jeho správania to potvrdzuje. Cirkev podľa Svätého Otca Františka je alebo by sa mala stať spoločenstvom Božieho ľudu s biskupmi a kňazmi – pastiermi v jeho službách.

Nie je to mienka len nejakého komentátora. Sám Svätý Otec František sa často vracia k tejto téme, ako sme už povedali vyššie. Širšie o tom hovorí aj v *Evangelii gaudium*:

„Od okamihu, keď som pozvaný žiť to, čo žiadam od druhých, musím premýšľať aj nad konverziou pápežstva. [...] Aj pápežstvo a centrálné štruktúry univerzálnej Cirkvi potrebujú počúvať výzvu na pastoračné obrátenie. [...] Prílišná centralizácia namiesto toho, aby bola nápomocná, komplikuje život Cirkvi a jej misionársku dynamiku.“³⁴

Možno sa spýtame, čo to má spoločné s duchovným zosvetštením. Podstatný bod je práve tu: v Cirkvi, ale aj v zasvätenom živote existujú štruktúry a logiky riadenia, ktoré namiesto toho, aby podporovali dynamiku skutočne evanjeliového života, ju sťažujú a komplikujú, pričom sú chránené ako „skutočnosti Cirkvi“, až samy seba definujú ako „Cirkev“. Namiesto toho, aby „donútili“ k nezištnej službe a prekazili karierizmus, vytvárajú atmosféru, ktorá ho podporuje. Svätý Otec František hovorí:

„Existujú cirkevné štruktúry, ktoré obmedzujú evanjelizačný dynamizmus; a rovnako existujú dobré štruktúry, ktoré ho napomáhajú, ak sú naplnené životom, ktorý ich hýbe, podporuje a hodnotí. Bez nového života a autentického evanjeliového ducha, bez vernosti Cirkvi vlastnému povolaniu sa každá nová štruktúra zakrátko pokazí.“³⁵

Keď Svätý Otec František povzbudzuje „vyjsť“ z určitých predstáv (uvidíme to neskôr), má na mysli a v srdci veľmi presný pojem o Cirkvi: Cirkev, ktorú tvorí svätý a verný Boží ľud; Cirkev, ktorá na cestách žije svätosť chudobných a každé zosvetštenie jej je cudzie.

³³ Citované in: *Testimoni* 4 (2014), s. 25 – 27.

³⁴ FRANTIŠEK: *Evangelii gaudium* 32.

³⁵ Tamže, 26.

d) „Odbornosť“ ako osídlo

V rámci kontextu „funkčnosti“, to jest keď „sa prostriedky usilujú nahradiť ciele“, dôležitý rozmer v zasvätenom živote má dnes práve kategória *odbornej kompetencie a roly*. Hovorí to aj Svätý Otec v horeuvedenom texte. Vynaložili sme obrovské úsilie na to, aby sme aktualizovali, kvalifikovali a rekvalifikovali náboženských činiteľov v rôznych rolách, ktoré zastávajú. Bolo to potrebné – ak nie pre iné, tak pre úctu voči tým, ktorí využívajú naše služby. Keď niekto vstúpi do nejakej „role“, tak to musí robiť odborne. Ale pre zasvätenú osobu jej povolanie, teda samotný význam jej života bude vždy väčší ako rola, ktorú má zastávať. Často si to opakujeme: pre zasvätenú osobu „rolazácia“ vlastnej totožnosti nikdy nie je dobrou cestou. Pravdupovediac, nie je dobrou pre nikoho, ale nie je ňou najmä pre zasvätenú osobu, ktorá nachádza v Kristovi a evanjeliu jediný dôvod svojej existencie.

Stotožnenie sa s rolou samo osebe možno pokladať za sklon vlastný ľudskej bytosti, ktorá si potrebuje dať meno a zvíťaziť nad strachom: ale je niečo iné, keď sa pre zasvätenú osobu toto stotožnenie stane životnou praxou, ktorú prežíva a chápe ako niečo, čo nevyhnutne potrebuje, aby mohla byť autenticky sama sebou. Vtedy sa vlastná kompetentnosť a „schopnosť“ jednoducho stanú svetským prvkom, aj keď sú navonok oblepené duchovnou etiketou.

Existujú odchýlky, ktoré by sme mohli pokladať za extrémne a často majú konkrétny dosah na životné udalosti. Je to prípad tzv. „profesionalizácie zasväteného života“. To, čo má v tomto prípade cenu a zdanlivo môže dať význam a „aktuálnosť“ vlastnému povolaniu, je možnosť byť kompetentným, teda kompetentne zastávať úlohy v súčasnom pokroku a kultúre dnešnej doby. Málo záleží na tom, že zasvätená osoba potom musí súťažiť s rovnocennými kolegami, pohltená dominujúcou logikou. Zasvätené osoby totiž často nadobudnú presvedčenie, že diela rehoľných osôb sú platné iba vtedy, keď sú „na výške“ alebo (čo je relatívne ľahké, keď ich vedú celibátne osoby, ktoré im venujú celý svoj život) sú dokonca lepšie ako všetky ostatné.

Potom sa azda začne opakovane hovoriť – no je to bežné proti- rečenie medzi slovami a skutkami –, že takáto spoločnosť, úplne zameraná na racionálnosť a efektivitu, je *neludská*; lenže pravdou je aj to, že niektoré logiky už samy v sebe obsahujú výsledky, ku

ktorým sa dopracujú. Zasvätená osoba sa môže cítiť byť konečne „realizovaná“, ale čo ďalej? Svätý Otec František by povedal, že toto je zosvetštenie: aj takto možno pomenovať karierizmus, o ktorom sme vyššie hovorili.

5. Vychádzať z vlastnej totožnosti

Ďalší prvok, o ktorom Svätý Otec veľmi často hovorí, týka sa toho, ako zasvätené osoby vnímajú svoju vlastnú *totožnosť* nielen ako osoby, ale – a v tomto prípade – aj *ako inštitúty*.

Tu vstupuje do hry (nie je to jediný možný prístup, ale je veľmi dôležitý) všetko to, čo sa v súčasnom zmyšľaní spája s kategóriou *charizmy*. Vo svojom príspevku na synode kardinál Bergoglio povedal, že duchovnému zosvetšteniu ustupujeme, keď „sa prehnanne staráme o svoju vlastnú charizmu a neberieme do úvahy jej reálne zapojenie do svätého Božieho ľudu“. Tú istú vec opakoval ako pápež jezuitom: vystríhal ich pred „pokušením príliš obšírne hovoriť a predkladať svoju charizmu“. V takomto prípade – spresnil vo svojom príspevku na synode – „reholný život skončí tak, že sa stane muzeálnou vecou alebo ‚vlastníctvom‘ uzavretým do seba samého a bez toho, aby bol k dispozícii Cirkvi“.

Sú to silné a súčasne, keď trochu lepšie uvažujeme, hlboko oslobodzujúce slová. Dokonca charizma, ktorá je predovšetkým „duchovnou“ záležitosťou, môže sa stať prvkom zosvetštenia a falošnej spirituality. Stáva sa to vtedy, hovorí Svätý Otec František, keď sa chápe a prežíva ako „vlastníctvo uzavreté samo do seba“. Deje sa to vtedy, keď sa aj v tomto prípade podľahne sklonu všetko prežívať (aj v komunite a inštitúte) *autoreferenčne* a egocentricky.

„Autoreferenčnosť“ je slovo, ktoré sa nástojčivo opakuje v slovníku pápeža Františka práve vo vzťahu k duchovnému zosvetšteniu (budeme o tom hovoriť trochu ďalej) a môže vstúpiť do hry vo vzťahu k charizme. Túto vec chcem trochu viac zdôrazniť, pretože je to veľmi dôležitý bod, ale pravidelne ponechávaný bokom.⁵⁶

---

⁵⁶ Na túto tému porov. L. GUCCINI: *Vita consacrata. Le radici ritrovate*. Bologna: EDB, 2014 (3. vyd.), s. 201 – 249.

Uvažujme, napríklad, nad týmto: keď sa v zasvätenom živote povie charizma, tak skoro nevyhnutne sa ide *priamo k zakladateľovi* a inštitútu, no málokto si všimne, že je to prvý krok k autoreferenčnosti, tentoraz na úrovni inštitúcie. Charizma je dar a dielo Ducha Svätého, a preto *poukazuje na Krista*, nie priamo na zakladateľa. Iba v Kristovi môžeme s vierou nájsť „charizmu zakladateľa“ a podľa nej žiť. Východiskovým bodom je krst, skutočnosť, že sme napojení na Krista, že sme jeho Cirkev. Hovorí to aj Bergoglio vo svojom príspevku na synode: „Charizma nejakej rehoľnej rodiny nie je uzavretým dedičstvom, ktoré treba chrániť, skôr je to ‚integrovateľný detail‘ v tele Cirkvi, ktorej stredobodom je Kristus.“

Ak vyslovím slovo „charizma“ a mám na mysli zakladateľa, môže sa stať viacero vecí, ktoré by nás mali znepokojiť. Tu sú niektoré, ktoré veľmi zjednodušene ponúkam.⁵⁷ Ak idem priamo k zakladateľovi:

- kladiem *zakladateľa na miesto Krista* a tradíciu inštitútu pred evanjelium. Nie je to prázdne tvrdenie, pretože Druhý vatikánsky koncil vyzval rehoľné osoby, aby *sa vrátili k evanjeliu*;

- nepopiera sa prepojenie s Kristom, samozrejme, pretože ide o *samozrejmú*; prepojenie s Kristom sa stáva skôr jednoduchou úvodnou poznámkou a pozornosť sa sústreďuje predovšetkým na to, čo prichádza potom: na inštitút a veci inštitútu. Veľkým paradoxom je, že neskôr sa sťažujeme na *mentalitu inštitútu*;

- keď sa hovorí o poslaní, tak sa priamo hovorí o dielach a o tom, čo sa *robí*, a preskočí sa to, z čoho činnosť a diela pochádzajú alebo „by mali pochádzať“, to jest z vlastnej charizmy;

- keď ide o *obnovu rehoľného inštitútu*, všetko (ako sme hovorili) sa zredukuje na *podnešenie*, na aktualizovanie všetkého: je to napríklad odborná rekvalifikácia, regula či stanovy napísané novým spôsobom, reorganizácia všetkého, čo bolo a mohlo sa reorganizovať a pod.

Toto všetko môže byť, samozrejme, dôležité, ale ak tieto prvky berieme do úvahy jednotlivo, tak ide iba o vonkajšie prvky, ktoré riskujú, že skončia v duchovnom zosvetštení. Vonkajšej štruktúre sa venuje veľká pozornosť, kým ostatné sa berie ako samozrej-

---

⁵⁷ Porov. tamže, s. 225 – 227.

most' alebo vôbec neexistuje. A naozaj, môžeme si všimnúť, že v reholi a v komunitách všetko je vo „veľmi dobrom poriadku“:

- stanovy či regula už sú aktualizované;
- diela fungujú a tešia sa veľkej úcte a uznaniu;
- členovia rehole žijú usporiadaným a účinným životom;
- mnoho sa hovorí o charizme zakladateľa a pramene sa dôkladne študujú;
- možno bol kanonizovaný zakladateľ či zakladateľka...

Lenže život *nie a nie sa rozbehnúť*, túžené výsledky sa nedostávajú. Stačí pomyslieť na nepomer medzi hromadou zdrojov (osoby, čas a peniaze) vložených do inštitučných problémov, a výsledkami, ktoré sa dosahujú. Tak čo teda?

Vracia sa to, čo pápež František nazýva „funkčnosťou“; ide o cestu, prostredníctvom ktorej do rehoľných inštitútov vstupuje duchovné zosvetštenie. Používame charizmu, aby sme si dali nejaké pomenovanie. Niekedy ju zredukujeme na akýsi druh etikety, lenže charizma nie je etiketa. „Dehoniánskosť“ si nemôžem jednoducho privlastniť len preto, že patrí do rehoľného inštitútu dehoniánov, ani ju môj rehoľný inštitút nemôže mať len preto, že ho založil páter Dehon. Charizma existuje, ak podľa nej žijeme; a podľa nej môžeme žiť iba v Kristovi: charizma je výsledkom života, ktorý žije z viery. Ak na to zabudneme, vznikne práve v mene charizmy autoreferenčný mechanizmus, ktorý tým, že do stredu položí zasvätených nielen ako osoby, ale aj ako rehoľný inštitút, spôsobí, že všetko upadne do vonkajšku a zosvetštenia.

Ide o klasické nedorozumenie: žijeme tak, akoby bolo možné ísť od stanov či regúl k evanjeliu a od zakladateľa ku Kristovi, pričom to je *presne naopak*: iba ak žijeme v Kristovi a z Krista, môžeme nájsť svoje povolanie a charizmu – aj tú, ktorú mal zakladateľ či zakladateľka.

6. Zmysel pre spolupatričnosť?

Autoreferenčnosť, ktorá pochádza z pochopenia charizmy ako vlastníctva, vedie k duchovnému zosvetšteniu aj z iných dôvodov. Jedným z tých klasických je stotožnenie sa so *super-ja inštitútom*. Zložením rehoľnej profesie sme sa zriekli všetkého (tak sme

si aspoň mysleli), lenže rehoľa, do ktorej vstupujeme, má svoje meno a prestíž, jej diela sú uznávané, ba má aj svoju regulu, stanoviny, pravidlá, ktoré keď človek zachováva, je pokladaný za dobrego rehoľníka. Človek sa teší úcte v komunite i mimo nej a môže sa, namiesto v Pánovi, cítiť v nej spokojný a je vďačný, že v nej našiel oporu pre svoju sebarealizáciu.

A zmysel pre spolupatričnosť? Keď niekto zloží rehoľnú profesiu, nezaspäcuje sa rehoľnému inštitútu, ale Bohu v nejakom inštitúte. Je to jasné, ale veľmi ľahko sa veci obrátia naopak: to, čo sa žije ako podstatné a ústredné, je rehoľný inštitút a jeho úspech či neúspech. Keď inštitút, ako inštitucionálna skutočnosť, upadne do krízy – a to sa dnes veľmi často stáva –, upadnú do krízy aj osoby: príde ku *kríze ich totožnosti*.

To znamená, že ak sa stotožníš so *super-ja inštitútom*, upadneš do zosvetšteného chápania vlastného povolania. A toto je znovu duchovné zosvetštenie: ide o pozornú starostlivosť o vonkajšok, no na druhej strane sa venuje nedostatočná pozornosť *ob-sahu*, teda kvalite života, ktorá ako taká môže dať zmysel všetkému ostatnému.

Chceme nejaké potvrdenie uvedeného? Je veľmi ľahké povedať, že na to, aby sme žili evanjelium v dnešnom svete, treba kráčať *proti prúdu*. Keď ide o rehoľnú osobu v jej komunite: môže si myslieť, že povedala „nie“ svetu len na základe toho, že sa jednoducho zosúladila s prostredím „zasväteného“ života a jeho očakávaniami? Nie je tomu tak. Tolkokrát vyslovené „áno“ evanjeliu prechádza cez „nie“ vyslovené zaužívaným štruktúram v našich komunitách.

Aj k tomuto nás vedie uvažovanie o duchovnom zosvetštení. Blahoslavený ten, kto má odvahu spochybniť sa.

7. Charizmy „pre Cirkev“

Netreba zabúdať ani na ďalší aspekt, ktorý je veľmi blízky srdcu pápeža Františka, majúť však na zreteli celkový kontext našej témy. Doslova hovorí, že zosvetštenie nastupuje vtedy, keď sa príliš staráme o svoju charizmu (už sme to naznačili) „bez toho, aby bola reálne zapojená do Božieho ľudu“. Svätý Otec František na

synode o zasvätenom živote povedal (sú to prvé slová jeho prípevku):

„Keď nám koncil hovorí, že rehoľný život je darom Svätého Ducha svojej Cirkvi, podčiarkuje nielen prirodzenosť daru, ale aj skutočnosť, ktorej je dar ponúknutý, to jest Cirkev [...]. Toto je rámec, v ktorom treba chápať rehoľný život; v opačnom prípade riskujeme, že sa dostaneme na rúzcestie a poblúdime: upadneme totiž do zvyku, že budeme vyzdvihovať rehoľné rodiny vychádzajú z ‚charizmy založenia‘, a ignorovať príslušnosť k celku Cirkvi. Rámec je Cirkev: zasvätený život je darom Cirkvi, vzniká v Cirkvi, rastie v Cirkvi, celý je zameraný na Cirkev. [...] O zasvätenom živote možno uvažovať iba v rámci, teda vo vnútri Cirkvi.“

Tú istú myšlienku obsahuje aj jeho dokument *Evangelii gaudium*:

Charizmy sú „dary na obnovu a budovanie Cirkvi. Nie sú len uzavretým majetkom, odovzdaným nejakej skupine, aby sa oň starala; skôr sú to dary Ducha začlenené do tela Cirkvi, zamerané do stredu, ktorým je Kristus: z neho potom vychádzajú sformované do evanjelizačných podnetov. Jasným znakom autentickosti charizmy je jej eklezialita; jej schopnosť harmonicky sa začleniť do života svätého Božieho ľudu pre dobro všetkých. [...] Čím viac nejaká charizma obracia svoj zrak k srdcu evanjelia, tým viac bude jej použitie cirkevné“.³⁸

„V určitom zmysle slova,“ povedal vo svojom príhovore na synode, „rehoľná rodina je rodinou, nakoľko sa dokáže integrovať do veľkej rodiny svätého a verného Božieho ľudu. Keby tak nebolo, stala by sa... sektou... A pod zámienkou, že sme ‚rôznorodí‘, bránime si svoje uzatvorené partikularizmy ako egoistické celky. [...] Rehoľné elity sú a vždy boli nebezpečné.“

Jedna z najnaliehavejších výziev súčasného zasväteného života je táto: keď zasvätené osoby budú súčasťou Cirkvi, budú môcť byť aj sami sebou; ak však na to „pozabudnú“, skončia v „zosvetštenej“ predstave, ktorá popiera samotný význam ich povolania. My rehoľníci máme za sebou tradíciu, ktorá nás často uzavrela (*každý inštitút osobitne*), kým logika evanjelia – opakuje Svätý Otec František – nás pobáda „vyjst“ vo vedomí,

³⁸ FRANTIŠEK: *Evangelii gaudium* 130.

že budeme môcť byť sami sebou iba vtedy, ak „sa integrujeme do veľkej rodiny svätého a verného Božieho ľudu“. V opačnom prípade – a platí to pre každé vyjadrenie Cirkvi, vrátane hnutí a farností – by sa poslúchala egoistická a na seba zameraná logika, ktorú Svätý Otec František neváha pomenovať ako duchovné zosvetštenie.

8. Autoreferenčnosť v osobnej perspektíve

Vráťme sa znovu k autoreferenčnosti, s ktorou sa teraz budeme zaoberať z osobnej perspektívy, teda z tej, ako každý žije a myslí. Existuje totiž aj charizma, ktorou je každý človek obdarovaný a ktorú má dať k dispozícii pri budovaní Cirkvi. Má tajomé meno, ktoré pozná iba Boh, so všetkými potrebnými zdrojmi, aby sa vlastný život stal významným pre druhých a každý mohol zadosťučiniť vlastnej zodpovednosti. Charizma je dar a úloha zároveň; tieto dva prvky sú vždy medzi sebou úzko späté: povinnosť stať sa sám sebou a fakt, že tento rozmer (byť sám sebou) sa uskutocní, ak človek prijme, že bude *pre iných*.

Dnešný človek, ale bolo tomu tak aj v minulosti, mimoriadne silne vníma potrebu *osobne sa realizovať* a v tejto línii sa veľmi ľahko chápe aj vlastný život. Môže sa totiž stať, že osoba pochopí charizmu v autoreferenčnom zmysle, teda ako svoje vlastníctvo, a oslabí tak jej pravý význam. Stáva sa to napríklad vtedy, keď spočiatku žije v ilúzii, že pozná „charizmu“ stotožniac ju azda s vlastnými sklonmi a darmi a vlastný život si zorganizuje ako „realizáciu vlastnej charizmy“. Upadne však do „ilúzie“, pretože nikto nemôže predpokladať, že vopred pozná svoju charizmu, a tým menej ju môže naplánovať; možno ju iba prijať ako dar a výsledok svojej poddajnosti Duchu Svätému; keď sa mu teda človek dokáže úplne odovzdať a *zabudnúť na seba*. Najprv sa odovzdá (nie len na začiatku raz a navždy, ale každý deň), potom sa môže dopracovať k výsledku a spoznať ho. Realizácia seba samého je výsledkom darovaného života, „žitého“ pre iných – toto je sebarealizácia a nič iné. Taký je totiž „život podľa Ducha“: nikdy nie je realizáciou nejakého svojho plánu alebo vlastných akokoľvek vznešených ideálov. Keby sme takto zmýšľali, zredukovali by

sme ho na zmýšľanie tohto sveta, ktorého zdanie sa iba navonok môže javiť ako „duchovné“.

Je pravda, že sme povinní svoje talenty rozmnožiť a že máme byť sami sebou, ale treba vedieť, čo to znamená v kresťanských pojmoch. V každom prípade chápať svoj život len ako „realizáciou seba samého“ a všetko nasmerovať k tomu cieľu nie je charizma a charizmatický život, ale jeho opak a v pojmoch Svätého Otca Františka je to duchovné zosvetštenie.

Keby sme toto chceli spojiť so zmýšľaním, ktoré bolo našou charakteristickou črtou ešte do včerajška, no ktoré je veľmi rozšírené a aktívne ešte aj dnes, tak by to mohol byť *perfekcionizmus*: svätosť chápaná ako dokonalosť. Dnes by sme mohli povedať „kult vlastného obrazu“, ale to je to isté, aj keď dôraz je azda silne negatívny, nakoľko *viera je dnes oveľa slabšia*.

Toto všetko sme vyjadrili slovom autoreferenčnosť. Ale je veľmi zaujímavé, že práve veci, ako sú charizma a život v Duchu, ktoré poukazujú na hlboký význam vykúpeného života a cestu, na ktorej ho možno uskutočniť, môžu upadnúť a zredukovať sa na názory, ktoré namiesto toho, aby pomáhali jeho realizácii, v podstate ho popierajú. Nie nadarmo sa hovorí nielen len o zosvetštení, ale aj o duchovnom zosvetštení.

9. (Ne)pomoc vedy

V rámci našej témy o duchovnom zosvetštení vždy existujú viaceré typické faktory našej doby, s ktorými musíme počítať. Prvým zo všetkých je kultúrne a vedecké dedičstvo, ktoré je k dispozícii aj všetkým v zasvätenom živote. Ide o „poznanie“, teda o vedu, ktorá zmenila mnohé veci a je *filtrom* celého nášho života, vráta ne Božieho slova, a následne sa stala kritériom rozlišovania vlastných rozhodnutí a smerodajným prvkom nášho života.

Samotný vedecký rozvoj ako taký nemôže byť prekážkou viery; závisí od toho, aké je naše poznanie o ňom a ako ho uvádzame do života. Veda môže človeka otvoriť a viesť k väčšej ľudskosti a múdrosti (aj v oblasti viery), ale môže ho aj uzatvoriť do seba a dezorientovať ho, odviesť ho z ciest dobra a života. V súvislosti s tým, čo hovoríme, chcel by som upriamiť našu pozornosť na istú

vedu, ktorá čoraz väčšmi vstupuje do života zasvätených osôb, aj toho duchovného, a v dobrom i zlom ich do určitej miery podmieňuje: je to *psychológia*. Robím to preto, že táto „veda“ je úzko spätá s autoreferenčnosťou, ku ktorej sa Svätý Otec František neustále vracia; no robím to aj preto, že som presvedčený, že keď ide o zasvätený život, bolo by treba *serióznejšie uvažovať*, či sme jej nedali príliš dôležité miesto najmä v oblasti formácie.

Nemám na mysli psychické intuície a poznanie ľudského srdca: ide o mimoriadny zdroj najmä vo výchovnom rozmere a v duchovnom sprevádzaní. Mám predovšetkým na mysli používanie psychológie ako predpokladanej nevyhnutnej cesty v rámci serióznej začiatkovej alebo permanentnej formácie.

Psychologické vedy sú veľmi dôležitou pomocou v situáciách, keď ich človek potrebuje: som však presvedčený, že netreba generalizovať. Pýtam sa: Má zmysel, aby každej formačnej etape predchádzalo stretnutie so psychológom a musí každú etapu osobitne sprevádzať? Zdá sa mi, že by sme mali byť pozornejší na dopad, ktorý táto prax môže zanechať na človeku, na jeho zmyšľaní a živote viery. V určitej rovine sa môžu nejaké výsledky aj dostaviť, ale potom sa stáva, že v snahe „liečiť“ ego človeka príde sa až k tomu (a často sa aj stáva), že máme ľudí tak silne zameraných na seba a na vlastné ja (na to, „ako sa cítim“, a na vlastné dejiny s ranami, ktoré ju poznačili), že sa nedokážu otvoriť, zabudnúť na seba, byť odolnými v ťažkostiach.

Ak sa vyrába problém z problému, ľudí väzníme namiesto toho, aby sme ich oslobodili. A potom treba hovoriť o dôsledkoch, ktoré má určitý egocentrizmus na život viery. Nemožno, samozrejme, povedať, že všetky prekážky závisia od psychológie, no kto si vždy a všade všíma svoje vlastné ja a zdroje, v ktoré mu psychológia umožňuje dúfať ako možné riešenie, vstupuje do dynamiky a logiky, ktorá je *presným opakom* života viery. V tomto prípade sa vo všetkom vychádza zo seba a z vlastných problémov, ktorým človek čelí „sám“ bez toho, aby zostal v Kristovi a odovzdal sa pôsobeniu jeho Ducha. Keď Svätý Otec František v exhortácii *Evangelii gaudium* hovorí o duchovnom zosvetštení, pranieruje takéto zmyšľanie a konanie a definuje ho ako „egocentrický prometeovský neopelagianizmus“³⁹. Ide

---

³⁹ FRANTIŠEK: *Evangelii gaudium* 94.

o tých, „ktorí sa v podstate spoliehajú len na vlastné sily“⁴⁰ a zanechali skutočný život viery. Svätý Pavol by povedal, že ide o „domýšľavosť zachrániť sa, spasíť sa vlastnými silami“.

Samozrejme, hovorí sa aj o Bohu a milosti, ale až na druhom mieste ako o „okrajovom“ zdroji (o „pomoci milosti“ – sic!) v procese, ktorý zostáva len ľudským a egocentrickým.

10. O duchovnom sprevádzaní

Hovoril som o dopadoch určitého zmýšľania na formačný proces. Centrom všetkého je dobro človeka vo formácii a služba formátorov. A tu je prasklina v živote zasvätených, od ktorej závisí všetko ostatné.

Dokonca vzhľadom na toľké problémy, ktoré trápia ľudí a komunitu, možno povedať, že *problémom je ľudská a duchovná formácia*. Fenomén odchodov z rehole, ale aj ťažkosti súvisiace so vzťahmi v komunite a mimo nej hovoria o tom, že tento problém je veľmi naliehavý. Rehoľné inštitúty sú si toho vedomé a usilujú sa reagovať. Počas posledných desaťročí sa nikdy nenástojilo na „formácii formátorov“ tak, ako teraz. Keďže sa všetky rehoľné inštitúty zaoberali touto problematikou a venujú veľkú pozornosť psychologickému príprave formátorov, chcel by som povedať pár slov o *duchovnom sprevádzaní*. Toto je vlastne (aspoň pokiaľ ide o zasvätený život) hlavná úloha a náplň formátora.

Je jasné, že vieru a dobrodružstvo života, ktorý chce byť kresťanským, nikto nemôže prežívať sám. Ide o základný princíp kresťanskej spirituality každej doby. Jednohlasne to opakujú cirkevní otcovia. „Starší hovorili: ‚Ak vidíš mladého človeka štverať sa svojvoľne hore k nebu, chyt' ho za nohu a stiahni ho dolu: je to preňho lepšie.‘“ Alebo: „Tí, čo nemajú duchovného vodcu, padnú ako lístie,“ hovorieval Dorotej z Gazy citujúc *Knihu prísloví* (11, 14). „Preskúmajte význam týchto slov, bratia, a pozrite sa, čo nás učí Sväté písmo: ono nás vystríha pred pokušením spoliehať sa iba na seba a myslieť si, že sme múdri, a veriť, že môžeme sami nad sebou panovať.“

---

⁴⁰ Tamže.

V našich reholiach neexistuje *ratio studiorum*, ktoré by nepotvrdilo túto pozíciu. Cirkevní otcovia však dodávajú ešte niečo iné. Napríklad mních Marek povedal: „Je nebezpečné žiť osamotene, bez vlastnej reguly a svedkov; alebo aj spoločne s ľuďmi, ktoré *nemajú skúsenosť duchovného boja*.“ Isté apoftegma hovorí: „Neviaž sa srdcom na toho, ktorému tvoje srdce plne nedôveruje.“ A Pseudo Makarius povedal: „Treba hľadať a vyhliadnuť tých, ktorí *v Duchu Svätom hovoria živým srdcom*. Ohľadom nich bolo povedané: ‚Ak uzrieš rozumného muža, už za rána choď k nemu: a tvoja noha nech otiera schody, ktoré vedú k jeho dverám‘ (Sir 6, 36).“

Podstatný bod je práve tu: problémom je *duchovná formácia*, to jest formácia k viere; môže ju psychológia nahradiť? Alebo duchovný vodca je niečo iné ako psychológ? Takto postavená otázka má svoju samozrejmu odpoveď: potrebujeme Božích ľudí a duchovných učiteľov. Problém spočíva skôr v tom, či a za akých podmienok formátor – psychológ môže byť aj opravdivým duchovným vodcom.

11. Pokiaľ siaha prínos psychológie?

Neraz sa mi stalo, že som počul a aj čítal usmernenia formátorov psychológov o duchovnom sprevádzaní. Príliš často som zistil, že sa dostali len po duševnú rovinu a psychologické poznanie. Celé učenie o *trichotómii* „telo, duša a duch“ svätého Pavla⁴¹, ktorá v kresťanskom chápaní definuje osobu (porov. aj svätého Ireneja), zostane iba pri druhom bode: pri duši chápanej ako psychický rozmer. Veľmi dobre je známe *psychické podvedomie* a s ním sa aj pracuje, ale nepozná sa *duchovné podvedomie*, ktoré je oveľa hlbšie a pre veriaceho rozhodujúce, no pre psychológiu neprístupné. K tretej rovine sa možno dopracovať iba prostredníctvom opravdivého duchovného *rozpoznávania* a vysvetlenia životnej cesty človeka, ktorá má skutočne svoju váhu, a tou je život viery: teda nový život, ktorý nám bol daný v Ježišovi Kristovi a je úplne pod správou Svätého Ducha (porov. Rim 8, 14). Ak túto poslednú

⁴¹ 1 Sol 5, 23: „Sám Boh pokoja nech vás celých posväť, aby sa zachoval váš duch neporušený a duša i telo bez úhony, keď príde náš Pán Ježiš Kristus.“

rovinu ignorujeme, môžeme síce urobiť veľký kus cesty, ale zostaneme uzavretí iba v jednoduchej ľudskej rovine. Môžeme ju aj „pokrstiť“ duchovnými prívlastkami, ale zostane iba ľudskou a v podstate sa zmení na duchovné zosvetštenie.

Stačí uviesť situácie a prípady, pri ktorých sa v tomto zornom uhle pozerá na vieru a na počúvanie (alebo odmietanie!) toho, čo Božie slovo chce človeku povedať. Ktovie koľkí kňazi, ako ja, mali podobnú skúsenosť. Človek sa usiluje predložiť určitý uhol viery, no zbytočne. U niektorých poslucháčov a niekedy v celých spoločenstvách a komunitách (dokonca aj tých mníšskych) existuje „poznatie“ (veda, vzdelanie), ktoré je ako nepreniknuteľná bronzová stena. Neexistuje priestor pre jednoduché ohlasovanie evanjelia. Opačné filtre sú tak husto nastavené, že prechádza iba to, čo si zasluhuje súhlas „múdrych“, ktorí všetko posudzujú. Niekedy je to veľmi bolestné a nezostáva nič iné, než striasť si prach z nôh a vykročiť inam.

Vec je oveľa vážnejšia, keď ide o rozhodnutia autority. Vždy sa môže stať, že jednotlivec si vyberie cestu, ktorú uzná za vhodnú, ale keď autorita schváli prax a zosvetštený štýl života – úradne vkladajúc svoju dôveru v ďalšieho psychológa v rade, ktorý spoza zákulisia usmerňuje situáciu, čo je najhoršie z najhoršieho –, vtedy sú dôsledky jednoducho strašné. Pretože v tomto prípade už niet žiadnej viery, niet pokornej a konkrétnej viery, ktorú Ježiš vyžadoval od svojich učeníkov.

Potom sa azda divíme krehkosti súčasnej generácie. Mali by sme byť aspoň pozorní – vzhľadom na alarmujúcu krehkosť – a neprijať riešenia, ktoré namiesto toho, aby ju ozdravili, vlastne ju ešte viac umocňujú. Platí to predovšetkým pre zasvätený život, pre životný stav, v ktorom všetko závisí od vlastného zakorenenia sa v Kristovi. Ak toto chýba, tak vtedy všetko prehupne do „krehkosti“ a namiesto toho, aby sa fenomén odchodov riešil, ešte viac sa skomplikuje.

Chápem, že posledné fakty, na ktoré som poukázal, predstavujú skôr ojedinelé prípady. Pozývam všetkých, aby sme si položili otázku, od čoho závisia. Každý bude musieť vyúčtovať sám za seba, ale ak sa niektoré veci dejú, tak preto, že existuje atmosféra, ktorá ich podporuje. A práve nad touto atmosférou by sme mali viac porozmýšľať, pretože skoro všade možno vidieť

jej pôsobenie, aj keď jej dôsledky, vďaka Bohu, nie sú až také katastrofálne.

12. Nové cesty moralizmu

V tejto praxi, ktorá kladie do svojho stredobodu vlastné „ja“, veľmi ľahko možno vidieť moderný a oveľa nebezpečnejší *moralizmus*, ktorý bol v nedávnej minulosti veľmi rozšírený a dominujúci. Usilovali sme sa od neho dezinfikovať, ale teraz riskujeme, že upadneme do ďalšieho, ľstivejšieho moralizmu, pretože sa pestuje v mene vedy a príslubov, ktoré z nej zdanlivo vyplývajú.

V hre je, ako si to môžeme všimnúť, predstava o duchovnom živote⁴² a úlohe, ktorú v nej zohráva Svätý Duch. Mohli by sme povedať, že ide o absolútnu prioritu Boha a jeho pôsobenia vo všetkom, čo sa týka nového života, života spasených ľudí. Ak celú formáciu uzavriem do roviny „*musím, mám sa stať*“, ktorú som znútornil počnúc prijatou formáciou a v našom prípade tým, čo mi môže prísť zo psychologického alebo vedeckého poznania, nevyhnutným dôsledkom je moralizmus. Východiskovým bodom už nie je Boh a ani dielo jeho Ducha, ale moje osobné ja a zdroje, ktorými disponujem a do ktorých vkladám všetku svoju dôveru. Presne tak, ako keď sa teologické a biblické poznanie zastaví v rovine pojmov a pri samotnom obsahu: vtedy všetko ostáva len v moralizme.

Tu by som chcel poznamenať ešte jednu vec, ktorú spomína aj Svätý Otec František: ani v zasvätenom živote nebol správny minulý moralizmus, ktorý už, chvalabohu, máme za sebou; existovali v ňom ľudia, ktorí síce mali svoje ohraničenia, no vedeli nám odovzdať veľké hodnoty, ktoré sa zdá, že dnes nie sú až tak v obľube: veľkodušnosť a duch obety, schopnosť vydržať pod tlakom námahy, vytrvalosť v práci a životná odolnosť, trvalá disponovanosť do krajnosti, seriózna služba iným... Svätý Otec František poznamenáva, že dnes veľmi často „popierame históriu Cirkvi, ktorá je preslávená obeťami, nádejou, každodenným bojom a životom pomíňajúcim sa v službe a trpezlivej, namáhavej práci“⁴³.

⁴² Porov.: L. GUCCINI: *Vita consecrata*, s. 256n.

⁴³ FRANTIŠEK: *Evangelii gaudium* 96.

Veľmi dôležité a silné sa mi zdá toto jeho tvrdenie v exhortácii *Evangelii gaudium*:

„Dnes u viacerých ľudí, ktorí pracujú v pastorácii, a to vrátane zasvätených osôb, môžeme vnímať prehnanú starosť o vlastné priestory autonómie a oddychu, ktorá ich privádza k tomu, že svoje úlohy berú len ako prívesok k životu, akoby neboli súčasťou ich vlastnej identity. Zároveň sa duchovný život zamieňa s niektorými náboženskými prejavmi, ktoré síce ponúkajú isté povzbudenie, ale nesprostredkujú stretnutie s druhými, angažovanosť vo svete, zápal pre evanjelizáciu. A tak u viacerých pracovníkov na poli evanjelizácie napriek tomu, že sa modlia, možno vnímať dôrazný individualizmus, krízu identity a pokles zápalu. To sú tri zlá, ktoré sa živia navzájom.“⁴⁴

Veľmi zriedka sa stáva, že možno čítať slová, ktoré sú tak mimoriadne jasné. Krehkosť nových generácií, tu sa už opakujem, iste závisí od doby, v ktorej žijeme, ale problémom je, ako tomu zamedziť. Dovolím si urobiť krátku poznámku: Je zaujímavé si všimnúť, ako práve súčasná kultúra, ktorá je tak negatívne naložená proti katolíckemu moralizmu, vŕhne do oveľa vážnejšieho a dokonca neľudského moralizmu: odmeňuje výborných, toho, kto sa vie presadiť a buduje si kariéru, kto sa dokáže riadiť neľútostnou logikou súťaživosti, a ponecháva bokom ostatných, tých, ktorí to nedokážu alebo s takouto logikou nesúhlasia. Kde by skončilo svedectvo, ku ktorému sú zasvätené osoby povolane, ak by sa aj ony vydali touto cestou?

13. Odklon ku gnosticizmu

Ďalší odklon, o ktorom hovorí Svätý Otec František, že je otvorenou bránou k duchovnému zosvetšteniu a úzko spätý s neopelagianizmom⁴⁵, je „čaro gnosticizmu, viery uzatvorenej do sub-

⁴⁴ Tamže, 78.

⁴⁵ Neopelagianizmus: súčasné „kresťanské učenie odmietajúce dedičný hriech a nevyhnutnosť spasiteľskej Božej milosti; ľudia konajú dobro, dosahujú spásu bez cirkevného sprostredkovania. Pelagianizmus vychádza z učenia Pelagia“ (<http://dai.fmph.uniba.sk/~filit/fvp/pelagianizmus.html>) – pozn. prekl.

jektivizmu, v ktorom človeka zaujíma len určitá skúsenosť alebo určitý rad úvah a poznatkov, ktoré vraj dokážu priniesť útechu a svetlo, ale daný človek v konečnom dôsledku zostane pre ne zatvorený v imanencii svojho vlastného rozumu a citov⁴⁶.

Je to prejav toho do seba uzavretého „poznania“, o ktorom sme hovorili a ktoré vždy a za každých okolností kladie na prvé miesto vlastné ja, tentoraz s osobitnou charakteristickou črtou, ktorou je *sebestačnosť* a *pýcha*. Svätý Otec František tento gnosticizmus definuje (a čoskoro to uvidíme) ako „hroznú skazenosť, ktorá však navonok môže vyzeráť celkom v poriadku“⁴⁷.

a) *Pokúšenie „posudzovať“*

Svätý Otec poukazuje na tri veci, ktoré sa týkajú tohto argumentu. Prvá je sebestačný a tvrdý gnosticizmus toho, kto *posudzuje iných*, teda tých „úbožiacov, ktorí ešte nepochopili“. V exhortácii *Evangelii gaudium* hovorí:

„Kto padol do tohto zosvetštenia, ten iba pozerá zvrchu a z diaľky, odmieta proroctvo bratov [...], neustále poukazuje na chyby druhých a je posadnutý vonkajším dojmom. Jeho srdce bije len pre zatvorený horizont [...] vlastných záujmov a v dôsledku toho sa nevie poučiť zo svojich hriechov, takže nie je ani autenticky otvorený pre odpustenie. Je to hrozná skazenosť, ktorá však navonok môže vyzeráť celkom v poriadku. [...] Nech nás Boh chráni od zosvetštenej Cirkvi, ktorá sa ukrýva pod duchovným a pastoračným závojom!“⁴⁸

Tvrdenie, že ten, kto takto žije, „nevie sa poučiť zo svojich hriechov, takže nie je ani autenticky otvorený pre odpustenie“, môže vyvolať zhrozenie. Taký človek sa totiž môže ísť aj spovedať, ale vo svojom srdci je aj naďalej presvedčený, že sú to iní, ktorí sa mýlia a musia sa zmeniť. Iba duchovná múdrosť pápeža Františka dokázala zachytiť tieto osobitné aspekty.

---

⁴⁶ FRANTIŠEK: *Evangelii gaudium* 94.

⁴⁷ Tamže, 97.

⁴⁸ Tamže.

b) *Naše očakávania a nároky*

Druhý odklon, ktorý je stále v tej istej línii, sa týka Cirkvi a tých jej prejavov, ktorými sú naše komunity a spoločenstvá. „Popierame tak históriu Cirkvi, ktorá je preslávená obeťami, nádejou, každodenným bojom a životom pomíňajúcim sa v službe a trpezlivej, namáhavej práci, pretože každá práca je ‚potom na našom čele‘,“ hovorí Svätý Otec František, kým „my sa zdržiavame márnivosti; hovoríme o tom, čo by sa malo robiť – hriech toho, čo by sa malo robiť –, ako majstri duchovného života a experti na pastoraáciu, ktorí rozdávať inštrukcie, ale sami zostávajú vonku. Rozvíjame svoju predstavivosť bez hraníc, a pritom strácame kontakt s realitou utrpenia nášho veriaceho ľudu.“⁴⁹

Tieto tvrdenia nás nemôžu nechať pokojných. My zasvätené osoby vo všeobecnosti sa mnoho angažujeme, máme svoje presvedčenia a ciele, ktoré – aspoň sa tak zdá – nám ležia na srdci. Každý z nás pestuje svoj model komunity, zasväteného života a Cirkvi. Ibaže, hovorieval už Bonhoeffer, „kto miluje svoj ideál kresťanskej komunity viac ako samotnú komunitu, zničí každé hlboké kresťanské spoločenstvo, aj keby naše osobné ideály boli neviem ako úprimné, seriózne, zbožné [...]. Takýto človek začne byť členom spoločenstva kresťanov s vlastnými nárokmi, vytvorí si svoj vlastný zákon a podľa neho posudzuje blížneho i samotného Boha [...]. Koná tak, akoby on stvoril kresťanské spoločenstvo [...]. Pokladá za zlyhanie všetko to, čo nezodpovedá jeho vôli [...]. A tak najprv svoje obžaloby usmerní proti blížnym, potom proti Bohu a nakoniec zúfalo obžaluje aj seba samého“⁵⁰.

Je to jeden z najprekvapivejších výsledkov toho, čo Svätý Otec František nazýva duchovným zosvetštením. Tu nás prezrádzajú naše očakávania a nároky, pretože ich žijeme „posudzujúc a zostávajúc vonku“. Keby sme sa zaradili medzi tých, ktorí vlastnou osobou splácajú cenu za „musím sa stať“ alebo „musíš sa stať“ (aj keď ju iným a komunite predkladajú), videli by sme, že by sa všetky naše očakávania a nároky rozplynuli ako sneh pod slnečnými lúčmi.

⁴⁹ Tamže, 96.

⁵⁰ D. BONHOEFFER: *La vita comune*. Brescia: Queriniana, 1978, s. 47.

c) Epidémia „klebiet“

Rozplynuli by sa aj tie, ktoré Svätý Otec František nazýva „klebetami“. V tejto oblasti je náš Svätý Otec veľmi prísny. Zdôraznil to, keď sa prihovoral novicom, seminaristom a ich formátorom:

„Mnoho ráz som stretol komunity, seminaristov, rehoľné osoby alebo diecézne spoločenstvá, v ktorých najčastejšia ‚strelná‘ modlitba je klebeta! Strašné! Jeden druhého by najradšej z kože stiahol... A toto je náš klerikálny, rehoľný svet... Prepáčte mi, je to ale všeobecný jav: žiarlivosť, závisť, zle hovoriť o druhom... Aj ja som do tejto chyby upadol. Toľkokrát som to urobil! Toľkokrát! Hanbím sa! Hanbím sa za to! Nie je správne to robiť: chodiť a klebetiť.“⁵¹

Aj Bonhoeffer, keďže som ho už citoval, je v tejto veci takisto prísny. Má byť „základným pravidlom každého života v spoločenstve a komunite zakázať jednotlivcovi, aby hovoril o blížnom v jeho neprítomnosti [...]. Nie je dovolené hovoriť za jeho chrbtom, aj keď naše slová môžu navonok vyzeráť ako prejav blahosklonnosti a pomoci, pretože prostredníctvom takto zamaskovaných slov prenikne duch nenávisť voči blížnemu [...]. Boh nechce, aby som blížneho stvárnňoval podľa obrazu, ktorý sa mne zdá byť správny, to jest podľa môjho vlastného obrazu; ale v jeho slobode voči mne stvoril môjho blížneho na svoj obraz“⁵².

Môže nás prekvapiť tvrdenie, ale je to tak, že takéto správanie a postoje – bohužiaľ, veľmi rozšírené – možno zaradiť do kategórie duchovného zosvetštenia. Hovoria nám totiž, že sme „mimo“, mimo praxe skutočne kresťanského života. Môžeme padnúť do ilúzie, že to robíme „s cieľom dosiahnuť dobro“, lenže o aké dobro tu ide? Mali by sme mať odvahu nazvať veci ich vlastným menom a búchať sa pášou do hrude. Lenže gnosticizmus, z ktorého pochádzajú, nám nedovolí „poučiť sa z našich hriechov“, ako hovorí Svätý Otec. A tak sa čoraz viac zabárame do duchovného zosvetštenia, ktoré spočíva práve v tomto: cítiť sa, že sme v poriadku, obžalujúc iných. „Je to hrozná skazenosť, ktorá však navonok môže vyzeráť celkom v poriadku.“⁵³

Čo máme teda robiť?

⁵¹ FRANTIŠEK: *Príhovor* novicom, seminaristom a ich formátorom, Rím – Vatikán (6. júla 2013).

⁵² D. BONHOEFFER: *La vita comune*. Brescia: Queriniana, 1978,, s. 118.

⁵³ FRANTIŠEK: *Evangelii gaudium* 97.

Ako sa zbaviť zosvetštenia?

Po tom, čo sme si vysvetlili, čo je to duchovné zosvetštenie a ako sa prejavuje, treba povedať, ako sa voči nemu možno „brániť“ a ako sa ho zbaviť. Musíme sa pri tejto téme trochu viac zdržať a započúvať sa do rád, ktoré nám ponúka Svätý Otec František.

1. Cirkev povolaná „vyjsť“

Existujú dve slová, ktoré sa v magistériu Svätého Otca v tomto smere neustále opakujú; sú to „vyjsť“ a „autoreferenčnosť“: *vyjsť z autoreferenčnosti*. Tieto dve slová nielen vrhajú nové svetlo na duchovné zosvetštenie, ale aj ukazujú cestu, ako sa mu brániť, ako z neho vyjsť.

Keď spomína autoreferenčnosť [prehnané zameranie sa na seba – pozn. prekl.], pápež František o nej hovorí v súvislosti s jednotlivcom a s konverziou, teda premenou, ktorá sa vyžaduje od každého, ale opravdivá novosť jeho učenia spočíva v tom, že apeluje predovšetkým na Cirkev a na tie prejavy Cirkvi, akými sú rehoľné inštitúty. Myslím, že sme ešte nepochopili dôležitosť tejto perspektívy nielen pre obnovu, ale aj pre samotný osud Cirkvi a zosvetšteného života v súčasnom svete.

Kardinál Bergoglio to povedal vo svojom príhovore počas konkláve, keď sa kardináli chystali zvoliť nového pápeža, a boli to medzi iným aj tieto slová, ktoré definitívne pritiahli na neho pozornosť voličov. Citujem ho integrálne. Ide o text, ktorý bol uverejnený na žiadosť kardinála Hummesa, veľkého Bergogliovho priateľa. Jasnosť a sila textu sú jedinečné.

„Hovorilo sa o evanjelizácii...

1) Evanjelizácia predpokladá apoštolskú horlivosť. Evanjelizácia predpokladá v Cirkvi parúziu (svedectvo) o sebe samej. Cirkev je povolaná vyjsť zo seba a ísť na periférie, nielen na tie zemepisné, ale aj na periférie existenciálne, teda životné, v ktorých prebýva tajomstvo hriechu, bolesť, nespravodlivosť, ignorancia, kde sa opovrhuje rehoľnými osobami, každou myšlienkou, kde možno vidieť každý druh ľudskej biedy.

2) Keď Cirkev nevychádza evanjelizovať, stáva sa autoreferenčnou a ochorie (porov. zhrbenú ženu, sklonenú k sebe samej, o ktorej hovorí evanjelista Lukáš 13, 10 – 16). Viaceré zlá, ktoré zasiahli cirkevné inštitúcie, sú autoreferenčnosť a určitý druh teologického narcizmu. V *Knihe zjavenia* Ježiš hovorí, že stojí pred dvermi a klope. Samozrejme, text má na mysli skutočnosť, že on na ne klope zvonka, aby mohol vstúpiť. Ale myslím na tie chvíle, keď Ježiš klope zvnútra, aby ho nechali vyjsť von. Autoreferenčná Cirkev si nárokuje mať Krista pre seba a nedovolí mu vyjsť.

3) Keď je Cirkev autoreferenčná, nechtiac verí, že má vlastné svetlo. Nie je to viac istota, že sa zameriava na *mysterium lunae*, namiesto toho smeruje k závažnému zlu, známemu ako duchovné zosvetštenie (podľa známeho teológa de Lubaca je to najhoršie zlo, ktoré sa Cirkvi môže prihodiť). Cirkev žije, aby slávu jedných odovzdala druhým. Jednoducho povedané: existujú dva obrazy Cirkvi: evanjelizujúca Cirkev... a zosvetštená Cirkev, ktorá žije pre seba a v sebe. Táto analýza by mala ozrejmiť prípadné zmeny a reformy, ktoré treba urobiť pre spásu duší.

4) Keď myslím na budúceho pápeža, potrebujeme muža, ktorý by vychádzajúc z kontemplácie a adorácie Ježiša Krista pomohol Cirkvi vyjsť zo seba samej smerom k existenciálnej, teda životnej periférii ľudstva a stať sa tak plodnou matkou, príjemnej a potešujúcej radosti z evanjelizácie.“

Tu je celý pápež František a jeho poslanstvo: Cirkev je *povolaná vyjsť zo seba* a ak tak neurobí, stane sa autoreferenčnou a ochorie; smeruje k najhoršiemu zlu, ktoré sa jej môže prihodiť – k duchovnému zosvetšteniu.

2. Cirkev nie je mimovládnu neziskovou organizáciou

Z uvedených slov je jasné, že jedinou starostou pápeža Františka je Cirkev a jej poslanie vo svete. V tejto perspektíve sa prejavuje čoraz silnejšia hrozba – duchovné zosvetštenie. Keď spolu s brazílskymi biskupmi (27. júla 2013) uvažoval o tých, ktorí opustili Cirkev, povedal:

„Potrebujeme Cirkev, ktorá sa nebojí vyjsť a vstúpiť do ich noci. Potrebujeme Cirkev, ktorá sa dokáže zapojiť do ich rozhovorov [...]. Dnes potrebujeme Cirkev, ktorá sprevádza cestu iných tým, že sa aj ona s ľuďmi vydá na cestu; Cirkev, ktorá je schopná osvetliť noc, počas ktorej tolčí bratia a sestry utekajú z Jeruzalema; Cirkev, ktorá je schopná uvedomiť si, že dôvody odchodov obsahujú aj dôvody prípadného návratu. Dôležité je vedieť všetky tieto veci odvážne čítať, teda interpretovať.“

A dva dni predtým, 25. júla 2013, prihovoriac sa v rámci Svetových dní mládeže v Rio de Janeiro skupine mladých, povedal:

„Od Svetových dní mládeže očakávam, že narobia dosť hluku; chcem, aby Cirkev vyšla do ulíc, aby sme sa bránili voči všetkému, čo zaváňa zosvetštením, pohodlím, klerikalizmom, uzavretosťou do seba: farnosti, kolégiá, inštitúcie musia vyjsť von; ak nie, zmenia sa na nevládnú neziskovú organizáciu, a Cirkev nemôže byť neziskovou organizáciou.“

3. Zasvätené osoby v tejto Cirkvi

Práve toto žiada terajší Svätý Otec od všetkých, ktorí sú priamo zapojení do poslania Cirkvi, najmä od zasvätených osôb. Zopakoval to aj v interview, ktoré dal jezuitskému časopisu:

„Cirkev, s ktorou máme cítiť, je domom pre všetkých, nie maličkou kaplnkou, ktorá je schopná pojať len malú skupinku vyvolených. Lono univerzálnej Cirkvi nesmieme zredukovať na ochranné hniezdočko našej priemernosti.“⁵⁴

---

⁵⁴ A. SPADARO: „Intervista a papa Francesco“. In: *La Civiltà Cattolica* 18 (2013), s. 460.

Keď sa nedávno prihováral generálnemu zhromaždeniu sekulárnych inštitútov, pripomenul to, čo Pavol VI. tvrdil vo svojom dokumente *Ecclesiam suam*: „Svet sa nespasí zvonku; treba, podobne ako Božie Slovo, ktoré sa stalo človekom, do určitej miery sa stotožniť s formami života tých, ktorým chceme priniesť Kristovo posolstvo, treba zdieľať životné spôsoby, pokiaľ sú ľudské a čestné, zvlášť s tými najmenšími, a neklásť odstup privilégií ani priepať nezrozumiteľného jazyka.“⁵⁵ Potom dodal:

„Buďte v srdci sveta so srdcom Boha. Na základe svojho povolania zaujímate sa o každého človeka a o jeho najhlbšie pravdy, ktoré často zostávajú nevyjadrené alebo zamaskované. Silou Božej lásky, s ktorou ste sa stretli a spoznali ju, dokážete prejať svoju blízkosť a nežnosť. Takto budete môcť byť tak blízko, že sa budete môcť dotknúť nielen iného človeka, ale aj jeho rán a očakávaní, otázok a potrieb s takou nežnosťou, ktorá je prejavom starostlivosti a odstraňuje každú vzdialenosť. Podobne ako Samaritán, ktorý prešiel blízko, videl a zľutoval sa. Toto je pohyb, ku ktorému vás pobáda vaše povolanie: prejsť okolo každého človeka a stať sa blížnym každému človeku, s ktorým sa stretnete [...]. Vaše povolanie je povolaním, ktoré svojou prirodzenosťou ‚vychádza zo seba‘ nielen preto, že vás vedie smerom k inému, ale aj a najmä preto, že vás žiada, aby ste bývali tam, kde prebýva každý človek.“⁵⁶

V interview, ktorú dal jezuitským časopisom, Svätý Otec František rozvinul tieto myšlienky vo vzťahu k jezuitskému rádu, ale do značnej miery sú platné aj pre zasvätených všetkých inštitútov.

„Spoločnosť Ježišova je inštitúciou v napätí, vždy radikálne v napätí. Jezuita je takpovediac ‚decentrovaný‘. Spoločnosť Ježišova je sama osebe ‚decentrovaná‘: jej stredom je Kristus a jeho Cirkev. Spoločnosť teda má mať vo svojom strede Krista a Cirkev [...]. Ak však Spoločnosť príliš pozerá na seba samú, kladie do stredu seba samú ako konsolidovanú, veľmi dobre ‚vyzbrojenú‘ štruktúru, vtedy riskuje, že sa bude cítiť sebestačná a sebaistá [...]. Toto napätie nás neustále vyvádza zo seba samých.“

⁵⁵ Pavol VI.: *Ecclesiam suam* (6. 8. 1964) 89.

⁵⁶ FRANTIŠEK: *Audiencia* účastníkov stretnutia, ktoré zorganizovala Talianska konferencia sekulárnych inštitútov, Rím (10. mája 2014).

[Spoločnosť Ježišova musí byť] neustále tvorivá, veľkodušná vo svojom hľadaní. Dnes teda musí byť viac než kedykoľvek predtým kontemplatívna v činnosti; musí prežívať hlbokú blízkosť celej Cirkvi, chápanej ako „Boží ľud“ a „svätá hierarchická matka Cirkve“. Toto vyžaduje veľkú pokoru, obetu, odvahu, najmä vtedy, keď prichádza k nepochopeniam alebo sme objektom nedorozumení a klebiet, a je to zároveň najplodnejší postoj.“⁵⁷

4. Naša svätá viera

Toto je teda cesta pre rehoľné inštitúty, aby mohli „vyjsť“ z autoreferenčnosti, ktorá by všetko skompromitovala. Majúc na zreteli to, čo sme povedali vyššie, existujú dva navzájom prepojené aspekty: *rozmer viery* a *prorocký rozmer*.

Prvým je naša svätá viera. Ona sa priamo týka samotnej totožnosti zasväteného života. Kresťan vo svete disponuje aj ľudskými zložkami svojho životného projektu: sú to rodina a život vo dvojici, odbornosť a práca, politická a spoločenská angažovanosť... Zasvätená osoba nemá okrem Ježiša a evanjelia nič, čím by mohla dať zmysel svojmu životu. Ak vieru stratí laik, celý jeho život nestratí význam. Ak ju stratí zasvätená osoba, všetko padá a vyprázdni sa. Preto autoreferenčnosť (zamerať všetko na seba, čo sa končí zosvetštením) je pre rehoľnú osobu oveľa radikálnejšou výzvou ako pre laika.

Mohlo by sa zdať neprimerané, že v prípade zasväteného života kladieme nad všetky veci vieru, alebo naopak, nedostatok viery a ne-vieru. Ale problém viery je stredobodom všetkého. Nielen pre kresťanov z našich farností, ale aj pre nás zasvätených a pre kňazov. Toto je pravý koreň krízy totožnosti mnohých v zasvätenom živote s následnými odchodmi. Môžu existovať problémy spojené s celibátom aj iné skúšky, ale žiadna citová kríza nemôže spôsobiť zanechanie povolania, ak je vlastný vzťah s Kristom pevný.

A potom je tu problém aj s moralizmom, teda s „autoreferenčným a prometeickým neopelagianizmom“, o ktorom hovorí pápež František. Ako sa ho zbaviť?

---

⁵⁷ A. SPADARO: „Intervista a papa Francesco“. In: *La Civiltà Cattolica* 18 (2013), s. 454 – 455.

Súčasná spoločnosť je presvedčená, že problém môže riešiť jednoduchým odmietnutím „katolíckeho moralizmu“, ale potom upadne, ako sme videli, do oveľa väčších prejavov otroctva. Samozrejme, odmietnutie Cirkvi a evanjelia nestačí na to, aby človek zanechal určité úzkoprse logiky. Iba Boh a otvorenosť voči nemu môžu priniesť slobodu. Aj pre nás – pre Cirkev a zasvätené osoby – existuje iba jedna cesta: *vyjsť zo seba a vrátiť sa k Pánovi*.

Teda podstatnými sú iba viera a duchovný život. Pod podmienkou, že tento posledný je skutočne tým, čím má byť. Dnes sa mnoho hovorí o *spiritualite*, aj v laickom prostredí všetci o nej hovoria. Medzi nami v Cirkvi a zasvätenom živote táto téma patrí medzi tie najnaliehavejšie, ale spiritualita v širšom meradle veľmi ľahko upadá do *spiritualizmu*. Vtedy už [Františkovo] „vyjsť“ mizne, neexistuje; alebo sa myslí, že existuje, pretože sa viac času venuje modlitbe, ale robí sa to s cieľom vybudovať si vlastné hniezdo, v ktorom možno zostať uchýleným pred všetkými provokáciami a výzvami, ktoré na kresťana prichádzajú zo strany súčasného sveta.

Avšak kresťanský život, opravdivý vnútorný život a život viery, ako to opakuje Svätý Otec František, nemôže sa uzavrieť do nejakého hniezda. Ježiš je v nás, v hĺbke nášho srdca, ale klope, aby mohol vyjsť von, pretože chce dosiahnuť všetkých. Môžeme zostať s ním iba vtedy, ak s ním vyjdeme a ohlasujeme evanjelium: toto je pravá spiritualita.

5. Viera a poslanie

Toto všetko nám pripomína Svätý Otec František, keď nám ukazuje cestu, *ako vyjsť* z autoreferenčnosti. V autentickom živote viery sa nachádza poslanie, otvorenosť celého srdca evanjeliovej kauze. Možno povedať, že toto je pravý podnet pápeža Františka. Povedal to vo svojom príspevku na konkláve pred svojím zvolením a tejto téme sa úplne venuje apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium*, dokument, ktorý on sám nazýva „programovým“.

Avšak odvolávanie sa na poslanie vyplýva z každej jeho reči, aj vtedy, keď explicitne o ňom nehovorí. Hovoria nám to jeho život a osobné svedectvo:

Poslanie k srdcu „ľudu nie je len časť môjho života alebo ozdoba, ktorú môžem odložiť, nie je to len prívesok alebo jeden z okamihov existencie. Je to niečo, čo nemôžem vytrhnúť z vlastného bytia, ak sa nechcem zničiť. Ja som misia [poslanie] na tejto zemi, a preto som na tomto svete“⁵⁸.

Tu je celý pápež František, pastier, ktorý sa nám prihovára „nie len“ slovami, ale predovšetkým svojím životom. Je to potvrdenie toho, čo sme hovorili na začiatku: totiž že jeho život a spiritualita sú interpretačným kľúčom toho, čo nám hovorí o duchovnom zosvetštení a o potrebe z neho vyjsť.

6. „Prorocký“ zasvätený život

Keď pápež Bergoglio hovorí o poslaní zasväteného života, tak ho zhrnie do jediného slova: *profecto*.

„Rehoľníci sú prorokmi,“ povedal počas stretnutia s generálnymi predstavenými, „prorokmi, ktorí svedčia o tom, ako Ježiš žil na tejto zemi, a ohlasujú, aké bude Božie kráľovstvo vo svojej dokonalosti. Rehoľná osoba sa nikdy nemá zriekť *profecta* [...]. Hovorím o návrhu, ktorý je vždy pozitívny a nemá sa predkladať ustráchaným spôsobom. Spomeňme si na to, čo urobili mnohí veľkí svätí mnísi, rehoľníci a rehoľníčky, už od čias svätého Antona opáta. Byť prorokmi často môže znamenať robiť „hluk“. Nevieť, ako to inak vyjadriť... Niekedy *profecto* síce vyvoláva hluč, rozruch, niekto by povedal aj „zmätok“, ale v skutočnosti charizmou *profecta* je byť kvasom: *profecto* ohlasuje ducha evanjelia.“⁵⁹

Iba proroci dokážu dosiahnuť zemepisné a existenciálne periférie, ku ktorým pápež František usmerňuje všetkých, ktorým leží na srdci osud evanjelia v súčasnom svete. Zasvätený život vždy bol vo svojich dejinách prorocký a takým musí byť aj dnes. Žeby sme boli na to zabudli v našej dobe pokroku a rozšíreného blahobytu? Istotne nie, pretože zasvätené osoby sú aj dnes prítomné a činorodé v najopustenejších perifériách, avšak Svätý Otec opakuje, že nie sú

⁵⁸ FRANTIŠEK: *Evangelii gaudium* 273.

⁵⁹ SPADARO A.: „*Svegliate il mondo*“. Colloquio di Papa Francesco con i superiori Generali, s. 7.

tam dostatočne prítomné. Existujú nové situácie, ktoré čoraz viac poznačujú našu spoločnosť, a práve na tieto miesta musíme prinášať nádej a pomoc spolu s dobrým semenom evanjelia.

Toto som vyjadril veľmi súhrnne. Aby naša reč bola konkrétna, mala by brať do úvahy aspoň dve veci, ktoré sú na dosah všetkých.

Po prvé: Súčasná Cirkev, a v nej aj zasvätený život, veľmi potrebuje svätých a prorokov. Neustále prosíme o nich nášho Pána, ale mali by sme si pamätať, že vďaka krstu všetci máme účasť na prorockej, kráľovskej a kňazskej charizme Krista. To, čo potrebujeme, a je to na dosah všetkých, je v prvom rade prebudiť a uviesť do života Boží dar, ktorý je v nás prítomný. Iba vtedy budú môcť byť proroci (tí „velkí“, ktorých Boh zachoval pre svoju Cirkev) poslaní, pretože budeme pripravení prijať ich. Všetci sme Cirkev a zapájame sa do jej života, ale mali by sme sa o tom presvedčiť a „vyjsť“ zo svojich skrýš.

Po druhé: Prorocké rozhodnutia, najmä tie nové, ktoré sme dnes povolani urobiť, vyžadujú si pripravených ľudí, schopných podľa nich sa aj riadiť, ako podčiarkol sám Svätý Otec František. To by nás mohlo viesť k pokušeniu zrieknuť sa tohto kroku ponechajúc tento problém na iných z dôvodu, že „chýbajú zdroje“. V skutočnosti však aj tu sú nám mnohé veci na dosah.

Na inom mieste⁶⁰ som ich zhrnul a pomenoval ako „otvorená komunita“. Musíme „vyjsť“, teda zanechať chápanie nášho apoštolského života, ktorý sa v rámci našich diel príliš opotreboval bez efektívneho kontaktu a vzťahu s „vonkajškom“, so zdrojmi a skutočnosťou, ktoré sú prítomné na danom teritóriu. Rehoľná komunita a dielo, ktorému sa venuje, nie je tam, kde sa nachádza, nato, aby nahradila iných v ich zodpovednosti. Je tam preto, aby bola znamením a výzvou k zodpovednosti, na ktorej majú mať účasť všetci, a je otvorená nielen na prijatie adresátov diela, ale aj tých, ktorí sa vidia v službách komunitou poskytovaných, a je ochotná ich zapojiť do života diela. Takto vzniknú komunity, ktoré budú vedieť prebudiť iné sily v rámci spolupráce, ktorá môže byť čoraz širšia.

---

⁶⁰ L. GUCCINI: *Vita consecrata. Le radici ritrovate*. Bologna: EDB, 2014 (3.vyd.), s. 39 – 63.

Aj charizma má tento význam: nie je daná rehoľným inštitútom, aby si ju držali výlučne len pre seba, ale je daná Cirkvi a všetkým, ktorí sa v nej vidia. Charizma – a prítomnosť rehoľnej komunity tam, kde sa nachádza – zastáva v tomto zmysle *prorockú úlohu*, úlohu ohlasovania a dokonca „provokovania“. Potrebné sú také zasvätené osoby, ako sme to už viac ráz povedali, ktoré by prešli od úlohy *factotum* v rámci vlastného inštitútu k úlohe *animátorov*.

7. Ženský rehoľný život

Osobitnú pozornosť si zaslúži ženský rehoľný život a táto naša pozornosť chce byť v súlade s „vytváraním Cirkvi“ úplne novým spôsobom, ako neustále opakuje Svätý Otec František a pred ním to žiadal Druhý vatikánsky koncil. Práve tu by sme mali „vyjsť“ a žiada sa, aby rehoľníčky vyšli smerom k Cirkvi, ale aby aj Cirkev (a všetky jej prejavy) vyšla smerom k nim. Chcel by som sa na chvíľku pozastaviť nad touto myšlienkou.

a) Nie jeden, ale dva aspekty

Rehoľníčky, aspoň tie najpozornejšie, si všimli, že ak vo svojich inštitútoch zostanú izolované, niet pre nich žiadnej budúcnosti. Treba sa *otvoriť* a *vyjsť*. Aj v tejto rovine vidno autoreferenčnosť, ktorá v nedávnej minulosti zanechala svoje stopy a treba ju prekonať. Rehoľný život sa vždy prejavoval rôznymi formami a odlišnosťou chariziem, no, ako hovorí svätý Pavol, „dary milosti sú rozličné, ale Duch je ten istý“; „všetci sme, či Židia alebo Gréci, či otroci alebo slobodní, boli v jednom Duchu pokrstení v jedno telo“ (1 Kor 12, 4. 13).

Tieto slová platia pre rehoľníčky, čo sa týka ich postoja k Cirkvi, a pre všetky spoločenstvá v Cirkvi počnúc inými inštitútmi až po laikát v rámci kresťanských komunít a všetkých tých, ktorí v danom teritóriu majú právo s nimi počítať. Ale platí to tiež opačne: aj Cirkev, počnúc miestnymi cirkvami, musí „vyjsť“, otvoriť sa a uviesť do života novým a odlišným spôsobom mimoriadny zdroj, akým sú rehoľné sestry v Božej Cirkvi.

Tu by sa mali zastaviť predovšetkým biskupi, ktorí sú právom ustarostení z dôvodu nedostatku kňazov a krízy viery, ktorá sa dnes dotýka života mnohých pokrstených, a spoločne uvažovať, čo žiadať od ženských reholí pre pastoračnú činnosť v cirkvách, ktoré sú im zverené. Napríklad pre časti, ktoré sú pastoračne opustené. Aj naďalej sa všetko necháva v rukách duchovenstva, odsúdiac kňazov, aby behali z jednej farnosti do druhej a zaistili tak aspoň svätú omšu, kým veriaci žijú čoraz slabšou vierou. Sú to veci, ktoré nemôžu nechať na pokoji prvých zodpovedných za pastoračiu.

V minulosti sa na západe hovorilo o rehoľníčkach ako „o farároch“. Toto vyjadrenie nie je priliehavé, aj keď veľmi často rehoľné sestry dokázali, že vedia byť dobrým „farárom“ rovnako dobre a niekedy aj lepšie ako samotný kňaz. Dnes sa hovorí, že sú tu laici a že treba podporiť laikát a že je to nevyhnutné; ale treba valorizovať všetky povolania, no je tu skutočnosť, že nateraz laici nemajú vo veciach viery takú dôveru, akú majú rehoľné sestry.⁶¹

Tieto rehoľné sestry, ak správne uvažujeme a keďže sa môžu spoliehať na vlastné komunity, sú v stave veľmi dobre odpovedať na podstatné pastoračné potreby: postarať sa o deti, starých a chorých, o rodiny, katechézu a formáciu k viere, modlitbu a Božie slovo... Takto, keď príde kňaz, aby slávil Eucharistiu a iné sviatosti, nájde spoločenstvo pripravené a všetko má svoj zmysel.

Niektó povie, že osoby, či už medzi kňazmi alebo aj rehoľnými sestrami, nie sú dostatočne pripravené. To však nie je pravda a veľmi ľahko sa stáva iba obyčajnou výhovorkou. Ako vždy, skúsenosť sa nadobúda praxou. Podmienkou je vedieť dôverovať predovšetkým rehoľným sestram, oslobodiac ich od nezdravého tútorstva kňazov, ktoré by bolo iba prekážkou a prejavom snahy udržiavať ich v zaužívaných schémach.

Veľmi často som mal možnosť hovoriť na túto tému, ale niekedy som o nej aj niečo napísal⁶² a ktovie, či deň, keď sa niečo pohne, nepríde príliš neskoro.

---

⁶¹ V Nemecku Cirkev zamestnala s pravidelným platom viac ako 3.000 pastoračne činných laikov; zakrátko ich zostalo cca 800, ostatní sa stiahli.

⁶² Napríklad L. GUCCINI: *Vita consacrata*, s. 58 – 62.

b) Podporiť úlohu ženy v Cirkvi

Druhý aspekt sa týka, samozrejme, podpory úlohy rehoľných sestier a v širšom zmysle slova žien v Cirkvi. Aj v tomto zmysle treba „vyjsť“ a ísť dopredu s väčšou odvahou a dôverou.

Téma je široká a zložitá, tu nemáme mnoho priestoru, aby sme sa jej venovali. Avšak z hľadiska rizika, že rehoľné sestry by mohli upadnúť do duchovného zosvetštenia, chcel by som poukázať na jednu vec. Je to Boží dar, že sa hovorí o potrebe uznať a rozvíjať úlohu ženy v Cirkvi, ale treba vidieť, na základe akých kritérií to možno robiť. Vždy ma silne oslovilo tvrdenie Pavla Jevdokimova, že veriacia žena a opravdivá Ježišova učeníčka je *rodenou vychovávateľkou k viere*. Je ňou na základe toho, ako je štrukturovaná, a preto, že vďaka tajomstvu materstva je putom, ktoré priamo spája s Bohom, autorom života. Ak sa toto puto pretrhne, dodáva Jevdokimov, kto bude vychovávať deti k viere?

Hovorí nám to aj samotná skúsenosť: Keď sme boli malí, kto otvoril naše srdce poznaniu Pána Ježiša a Panny Márie, ak nie naše mamy?! A neskôr v konkrétnej skúsenosti Cirkvi, koľko mám a starých matiek, a koľko jednoduchých a bežných rehoľných sestier preukázalo duchovnú múdrosť, ktorú poznajú len ony. Poslední pápeži vyhlásili štyri svätice za „učiteľov Cirkvi“ a všetky štyri sú nimi pre svoju duchovnú a mystickú múdrosť.

Čo tým chcem povedať? Že treba vytvoriť oveľa širší priestor pre ženu v Cirkvi, ale pritom neskompromitovať túto jej charakteristickú črtu, ktorá je jej slávou a dobrom, ktoré je príliš dôležité pre všetkých. Ak by ženy, ktoré sa dožadujú väčšej úcty a uznania, na toto zabudli a začali by súťažiť s tzv. „mocou farárov“, aby dosiahli v tejto rovine povýšenie, stratili by seba a to, čo majú najkrajšie, najväčšie a najdôležitejšie.

Nie je to problém, ktorý by si nezaslúžil väčšiu pozornosť, a mnoho žien sa v ňom ocitne. Azda spočiatku veria, že získali to, čo hľadali, ale v rovine kresťanského života a viery už nemajú viac čo povedať. Aj keby boli teologicky a biblicky pripravenejšie. Upadli, tento raz možno príliš hlučne, do svetáckosti, do duchovného zosvetštenia.

8. Pozerať sa s dôverou dopredu

Cesta, ktorú predkladáme, je veľmi náročná; možno, že niekto sa nenachádza v usmerneniach pápeža a má problém „vyjsť“, s dôverou sa pozeráť dopredu. Je to prípad toho, kto vernosť vníma vo vzťahu k minulosti, k štýlu Cirkvi a zasväteného života, ktorých sa nemožno zrieknuť. Svojím pokojným, no pevným tónom Svätý Otec František pozýva pootvoriť horizonty a mať viac dôvery:

„S Bohom sa teda stretávame ‚za pochodu‘, na ceste... Boh je vždy prekvapením, a teda nikdy vopred presne nevieš, kde a ako ho stretnieš... Ak je kresťan zameraný iba na ‚tradíciu‘, prívrženec predpisov, ak chce mať vo všetkom jasno a istotu, vtedy nič nenájde. Tradícia a historická pamäť nám majú pomáhať mať odvahu otvoriť Bohu nové priestory. Kto dnes hľadá len disciplinárne riešenia, kto má prehnajú tendenciu k vieroučnej ‚istote‘, kto sa tvrdohlavo snaží vzkriesiť minulosť, ten má statickú a spiatočnícku víziu. Týmto spôsobom sa z viery stáva ideológia – jedna z tolkých.“⁶³

Svätý Otec František sa viac ráz zmienil o tejto ideológii. Má na mysli to „sebestačné poznanie“, o ktorom sme už hovorili a ktoré možno prežívať v duchu hesla „musím byť“, „musím sa stať“ a ktorému sa všetci musia podriaďovať. A tak kritériom rozlišovania nie je viera, ale vlastné ja. Slová pápeža Františka sú v tomto smere veľmi prísne. V jednej svojej kázni⁶⁴ povedal: „Keď do Cirkvi a do ľudskej inteligencie vstúpi ideológia, evanjelium nemožno pochopiť.“ Všetko sa interpretuje v zmysle povinnosti, a nie z hľadiska konverzie, premeny, ku ktorej nás Ježiš pozýva. A tí, ktorí sa riadia zmyslom pre povinnosť, „všetko kladú na ramená veriacich. Ideológovia falšujú evanjelium: každý ideologický výklad je falšovaním evanjelia. Títo ideológovia končia tak, že sa stávajú intelektuálmi bez talentu, etikmi bez dobra... Naopak, cesta lásky, cesta evanjelia je jednoduchou cestou. Je to tá cesta, ktorej rozumeli svätí“⁶⁵.

⁶³ A. SPADARO: „Intervista a papa Francesco“. In: *La Civiltà Cattolica* 18 (2013), s. 469 – 470.

⁶⁴ FRANTIŠEK: Z rannej homílie v kaplnke Domu svätej Marty, Rím (19. apríla 2013).

⁶⁵ Tamže.

V inej kázni, keď hovoril o poslaní Cirkvi, Svätý Otec poznamenal, že ideológia „nepovoláva“, ale skôr ľudí straší a vzdáva:

„Viera prechádza takpovediac destilačným procesom a stáva sa z nej ideológia. A ideológia nepritahuje, nepovoláva. V ideológiách nie je Ježiš, jeho neha, láska, miernosť... A keď sa kresťan stane stúpencom ideológie, stratil vieru, už nie je Ježišovým učeníkom... Poznanie Ježiša sa im zdeformovalo na ideologické a moralizujúce poznanie. Viera sa stáva ideológiou a ideológia desí, ideológia odháňa ľudí preč, vzdáva ľudí a tak isto vzdáva ľudí od ľudí.“⁶⁶

9. Nie moc, ale stretnutie

Gnosticizmus, ktorý sme tu označili ako ideológiu, je úzko spätý s logikou *moci*, ďalším slovným spojením a skutočnosťou, ktorá vstupuje podstatným spôsobom do hry, keď ide o zosvetšenie ako také a o duchovné zosvetšenie. Svätý Otec František o ňom mnoho nehovorí, ale to, čo povie, a štýl života, ktorý preukazuje, sú mimo oblasti každej logiky moci, čím nám pomáha pochopiť, že nepotrebuje túto záležitosť veľmi vysvetľovať. O tejto téme povedal niečo v interview, ktoré dal zakladateľovi denníka *La Repubblica* (1. októbra 2013) E. Scalfarimu, ktorý mu položil zvyčajnú otázku o „Cirkvi, ktorá sa venuje politike“. „Prečo sa ma na to pýtate?“ odpovedal pápež. „Ja som už povedal, že Cirkev sa nebude zaoberať politikou.“ A na repliku: „Avšak pred niekoľkými dňami ste apelovali na katolíkov, aby sa angažovali občiansky a politicky,“ odpovedal:

„Neobrátil som sa iba na katolíkov, ale na všetkých ľudí dobrej vôle. Myslím si, že politicky angažovaní katolíci majú a nosia vo svojom vnútri náboženské hodnoty. Majú tak isto vlastné zrelé úsudky a schopnosti, aby tieto hodnoty uviedli do praxe. Cirkev nikdy neprekročí svoju úlohu, ktorá spočíva vo vyjadrení a obrane svojich hodnôt. Aspoň pokiaľ tu budem ja.“

---

⁶⁶ FRANTIŠEK: Z rannej homílie v kaplnke Domu svätej Marty, Rím (17. októbra 2013).

To, čím je ustarostený Svätý Otec František, je skôr logika moci, ktorá môže naviesť aj pastierov Cirkvi alebo tých, ktorí majú nejakú zodpovednosť za iných, aby svoju úlohu vykonávali spôsobom, ktorý je cudzí duchu evanjelia. „Namiesto toho, aby sme sa pre ľudí stali sprostredkovateľmi viery, mnohokrát sme akýmisi kontrolórmí viery. Ide o pokušenie, ktoré vždy existuje: zmocniť sa nášho Pána a trochu si niečo z neho privlastniť.“⁶⁷

„My však máme vychádzať v ústrety iným a svojou vierou máme vytvárať ‚kultúru stretnutia‘, kultúru priateľstva, kultúru, v ktorej nájdeme priateľov, v ktorej sa môžeme zhovárať i s tými, ktorí zmýšľajú inak ako my, i s tými, ktorých viera je iná ako naša. Všetci však majú niečo spoločné s nami: sú Božím obrazom, sú Božími deťmi. Stretnúť sa so všetkými bez vyjednávania o tom, kam patríme.“⁶⁸

„Je mi milšia ‚otlčená‘ Cirkev, doráňaná a zašpinená tým, že vychádza do ulíc, než Cirkev chorá z uzavretia a pohodlnosti, z upätosti na vlastné istoty. Nechcem takú Cirkev, ktorá robí všetko pre to, aby si udržala centrálné postavenie, a nakoniec zostane zamotaná v spleti svojich mánii a procedúr... Dúfam, že väčšími než strach z chýb budeme mať strach uzatvoriť sa.“⁶⁹

10. Cirkev ako Matka a Pastierka

Som presvedčený, že tieto a podobné slová pápeža Františka nám umožňujú vidieť, ako „vyjsť“ z každého prípadného zosvetštenia a autenticky vstúpiť do života, ktorý by bol skutočne evanjeliovým. Svätý Otec to povedal predovšetkým o sebe:

„Nezabúdajme nikdy na to, že skutočná moc je služba a že aj pápež, aby vykonával túto moc, musí čoraz viac vstupovať do takej služby, ktorá má svoj žiarivý vrchol na kríži. Musí hľadiť na službu svätého Jozefa, takú pokornú, konkrétnu a plnú viery, a rovnako ako on otvoriť náruč, aby chránil celý Boží ľud a prijal

---

⁶⁷ FRANTIŠEK: Z rannej homílie v kaplnke Domu svätej Marty, Rím (25. mája 2013).

⁶⁸ FRANTIŠEK: Príhovor na vigíliu Turíc v Ríme (máj 2013).

⁶⁹ FRANTIŠEK: *Evangelii gaudium* 49.

celé ľudstvo s láskou a nehou, zvlášť najchudobnejších, najzraniteľnejších, najmenších, tých, ktorých evanjelista Matúš opisuje pri Poslednom súde v súvislosti s láskou k blížnemu.“⁷⁰

Podobný postoj zaujal, keď v Riu povedal predstaviteľom biskupov Južnej Ameriky:

„Biskupi musia byť pastieri, blízki ľuďom, otcovia a bratia, veľmi mierni, trpezliví a milosrdní. Majú byť muži, ktorí milujú chudobu, či už chudobu vnútornú ako slobodu pred Pánom, alebo chudobu vonkajšiu ako jednoduchosť a prostotu života. Mužmi, ktorí nemajú ‚psychológiu kniežat‘. Mužmi, ktorí nie sú ambiciózni a sú ženíchmi jednej Cirkvi bez toho, aby očakávali inú. Mužmi schopnými bdieť nad stádom, ktoré im bolo zverené.“⁷¹

Inými slovami, je to aj téma *milosrdenstva*, ktorú Svätý Otec definuje, citujúc svätého Tomáša Akvinského, ako „najväčšiu spomedzi čností“⁷², ktorú si možno všimnúť (explicitne alebo medzi riadkami) v každom aspekte a v každej chvíli jeho služby. „Eucharistia nie je len premiou pre dokonalých... a Cirkev nie je colnica, je to otcovský dom, v ktorom je miesto pre každého aj s jeho životnými ťažkosťami.“⁷³ „Chudobní sú privilegovanými adresátmi evanjelia.“⁷⁴

V uvedenom interview jezuitskému časopisu Svätý Otec František hovorí:

„Snívam o Cirkvi, ktorá by bola Matkou a Pastierkou. Služobníci Cirkvi musia byť milosrdní, starať sa o ľudí, sprevádzať ich ako milosrdný Samaritán, ktorý umýva, očisťuje, dvíha svojho blížneho. Toto je podstata evanjelia. Boh je väčší než hriech. Organizačné a štrukturálne reformy sú druhoradé, teda sú na rade neskôr. Prvoradou reformou musí byť reforma postojov. Služobníci evanjelia musia byť osoby schopné rozohriať srdcia ľudí, kráčať nocou spolu s nimi, viesť s nimi dialóg a tiež zostúpiť do ich temnôt bez

⁷⁰ FRANTIŠEK: Z homílie počas inauguračnej svätej omše vo Vatikáne 19. marca 2013).

⁷¹ FRANTIŠEK: Príhovor biskupom predstavenstva generálnej konferencie biskupov CELAM-u (Rio de Janeiro, 28. júla 2013).

⁷² FRANTIŠEK: *Evangelií gaudium* 37.

⁷³ Tamže, 47.

⁷⁴ Tamže, 48.

toho, aby sa v nich stratili. Boží ľud chce pastierov, a nie funkcionárov či štátnych klerikov.“⁷⁵

11. Podľa „pôvodnej apoštolskej formy života“

Posolstvo Svätého Otca Františka je veľmi náročné, keď ide o jednotlivcov; je oveľa zložitejšie a ťažšie, keď ide o kolektívne subjekty, ako sú naše komunity, rehoľné inštitúty a samotná Cirkev. V tomto prípade do hry vstupujú historické prvky a mentalita, ktoré sa usadili a postupne definovali rehoľný život a život Cirkvi podľa schém, ktoré možno veľmi ťažko prekonať, pretože často ich bránime v mene Boha a vernosti „tradícií“. Keď sa stanú premietacím plátnom, sú zárukou vonkajška, a tak môžeme hovoriť o vonkajšom vzhľade Cirkvi a rehoľného života. V podstate ide o iba o zovňajšok, o duchovné zosvetštenie.

Možno, že iba dejiny a Boh, ktorý ich spravuje, dovoľí, aby určité štruktúry padli a všetko priviedol k jedinečnosti evanjelia. Prichádza mi na um svätá Katarína Sienská, ktorá písala ohnivé listy pápežovi Gregorovi IX., aby ho donútila rozhodnúť sa a vykonať dôležitú reformu Cirkvi:

„Zdá sa mi, že najvyššia a večná Dobrota nevyhnutne zariadi, aby sa urobilo to, čo nebolo vykonané z lásky: zdá sa, že dovoľí, aby štáty a radosti boli odňaté svojej neveste, a ukáže, že jej Cirkev sa má vrátiť k svojmu prvotnému stavu, chudobná, pokorná, pokojamilovná, akou bola v tom svätom čase, keď sa ničím iným nezaoberala, iba Božou ctou a zdravím duše starajúc sa o duchovné, nie časné veci“ (List č. 206).

Nasledovné slová Jozefa Ratzingera dosvedčujú, že aj teológovia môžu mať prorockú intuíciu. Vyslovil ich v prednáške v decembri 1969 v Hessenskom rozhlase; neskôr bola viac rás publikovaná časopisecky i knižne. Hovoril v nej o Cirkvi budúcnosti,

---

⁷⁵ A. SPADARO: „Intervista a papa Francesco“. In: *La Civiltà Cattolica* 18 (2013), s. 462.

o Cirkvi v roku dvetisíc. Tieto „jeho slová možno čítať s rozjímovou intenzitou“, hovorí páter P. Spadaro⁷⁶:

„Zo súčasnej krízy povstane Cirkev, ktorá mnoho stratila. Zrejme bude menšia a bude musieť začať od začiatku. Nebude schopná obývať všetky budovy, ktoré postavila v časocho prosperity. S úbytkom svojich veriacich stratí aj veľkú časť spoločenských privilégií [...]. Bude to však duchovnejšia Cirkev, ktorá sa nebude oháňať svojim politickým mandátom a nebude flirtovať ani s ľavicou, ani pravicom. Bude to dlhý a namáhavý proces. Tento proces očisťovania a ujasňovania ju však bude stáť aj stratu niektorých dobrých síl. Schudobnie a stane sa Cirkvou ‚maličkých‘ [...]. Iste, už nikdy viac nebude dominujúcou silou spoločnosti tak, ako tomu bolo ešte v nedávnej minulosti. Vtedy Cirkev zažije nový rozkvet a ľuďom sa bude javiť ako vlasť, ktorá im po smrti dáva život a nádej.“⁷⁷

12. Opravdivá výzva pre zasvätený život

Poslúžim si slovami svätej Kataríny a teológa Ratzingera, aby som pár slovami vyjadril svoj názor o tom, čo je najväčšou výzvou súčasného rehoľného života.

Návrat k čistému pôvodnému životu sa nikdy neuskutoční cestou, ktorej predmetom bude abstraktný a všeobecný subjekt – „Cirkev“. Opravdivé reformy nikdy nie sú masovými hnutiami. Ony môžu prebehnúť iba pomaly a „zdola“ pričinením tých, ktorí poddajní pôsobeniu Ducha Svätého poslúchajú a vedia ukázať správnu cestu. Vždy sa tak stalo vo chvíľach veľkých zmien a obnovy Cirkvi. Duch Svätý zasiahol prostredníctvom svojich svätcov a prorokov a oni ukázali, čo treba robiť. Iní, ktorých tiež pripravil Duch Svätý, sa v nich videli a ich nasledovali: odtiaľto potom vzišlo všetko ostatné. Je to ako dobro, ktoré sa šíri zo života niekoľkých ľudí, aby potom zasiahlo mnohých.

⁷⁶ A. SPADARO: *Papa Francesco e la corruzione*. In: *La Civiltà Cattolica* 8 (2013), s. 179.

⁷⁷ J. RATZINGER: *Fede e cultura*. Brescia. Queriniana, 2005, s. 115 – 117.

Rehoľný život vŕždy bol v tejto oblasti protagonistom. Bol ním pri nových zaloŕzeniach rehoľných rádov a inŕtitutov aj prostredníctvom tých existujúcich, ktoré sa skutočne obnovili a vedeli z Krista a jeho evanjelia vytvoriť jediný dôvod svojej existencie. Obnova Cirkvi v ŕirŕom meradle často začala práve tu. Zdá sa mi, ŕe dnes, keď sa hovorí o potrebe vrátiť sa k poiatacnej *apostolica vivendi forma* – uŕivotnenej apoŕtolskej forme, v tomto spoıva opravdivá výzva zasväteného ŕivota. Pán istotne bude vedieť vzbudiť nové sily pre nové plány. Naŕe inŕtituty by mali vidieť, í majú potrebnú morálnu a duchovnnu silu, aby sami ako právě vedeli odpovedať na túto výzvu.

Svätý Otec Frantiŕek tomu verí, pozýva nás dôverovať a svedectvom svojho ŕivota nám ukazuje, ŕe je to moŕŕne. A potom zdoraznuje, ŕe nemoŕemeı íŕ dopredu „osamoteneı“. Moŕemeı íŕ dopredu iba ako Cirkev, to jest len ak sa bez strachu ponoríme do ŕivota vŕetkych ludı, budeme mocť splniť naŕuuu. Pretoŕe aj toto znamená byť poiatacnu *apostolica vivendi forma*: odkazuje nás na Cirkev, v ktorej vŕetci boli „jedno srdce a jedna duŕa“ (Sk 4, 32). Toto je iste cesta, na ktorú máme vykroiť aj my dnes.

Záver

Na týchto pár stranách sme povedali mnoho vecí, ale chcel by som na záver ešte predložiť krátku úvahu. Videli sme, kde a ako duchovné zosvetštenie môže vstúpiť do zasväteného života a ako je dôležité z neho čím skôr vyjsť. Práve vzhľadom na tento posledný bod sa mi zdá, že podstatnú rolu zastáva predstava, ktorú máme o duchovnom živote a životnom štýle, ktorý s ním súvisí. Je pravda, že duchovné zosvetštenie má dôležité prejavy aj v inštitucionálnej rovine a v Cirkvi, ale napokon sú to ľudia, ktorí sú miestom, kde sa o všetkom rozhoduje.

1. Nie vlastné ja, ale Boh

Keď sme viac rás citovali Svätého Otca Františka, videli sme, že on vidí duchovné zosvetštenie v dvoch faktoroch, „ktoré sú medzi sebou hlboko späté“: „príťažlivosť gnosticizmu“ a „autoreferenčný neopelagianizmus“. Už sme povedali o dôsledkoch, ktoré z nich vyplývajú. Tu treba dodať, že zosvetštenie s týmito charakteristickými črtami, ktoré by sa mohli jednoducho zdať výsledkom súčasnej kultúry, je v skutočnosti dôsledkom chápania kresťanského života a spirituality, ktorá v nás doteraz prebýva a ešte stále v nás a medzi nami pôsobí.

Takéto chápanie je zamerané na vlastné „ja“. Aby sme mohli použiť bežné slová (aj dôležité, ak správne chápeme ich zmysel), mohli by sme pripomenúť morálku a zmysel pre povinnosť, predpisy a rehoľnú prax, svätosť chápanú ako dokonalosť a askézu... Všetky tieto prvky kladú do stredu pozornosti jednotlivca a všetko to, čo sa od neho vyžaduje.

Podstatou všetkého je práve toto. Autoreferenčnosť, na ktorú sa sťažujeme, je istotne výplodom kultúry našej doby, lenže jej korene sú oveľa hlbšie, spočívajú v *moralizme*, ktorý bol charakteristickou črtou kresťanstva (aj kazateľstva!) a ktorý našťastie už máme za sebou. Aj to, čo sme povedali o dôležitosti, ktorá sa pripisuje ľudským vedám a psychológii, pochádza práve z tohto: že ľudský protagonizmus nahradil dielo Božej milosti.

2. Premyslieť nanovo duchovný život

Toto je teda bod, na ktorý som chcel poukázať: potrebujeme sa vrátiť k duchovnému životu ako „životu v Duchu“. Potrebujeme znovu objaviť Ducha Svätého: on je *ten, na koho zabúdame* nielen v teológii, ale aj v živote kresťanov a zasvätených. Teológia je dôležitá, ale nestačí. Treba ísť oveľa hlbšie, k životu človeka a k *pôsobeniu Ducha Svätého vo svedomí a srdci*. A potom by sme mali vychovávať seba a iných: vytvárať priestor pre jeho pôsobenie. *Prijat' a odovzdávať sa*: opravdivý a vykúpený život prichádza odtiaľto, je darom zhora, a nie naším dielom.

Potvrďuje nám to aj skúsenosť. Vždy som bol v službách zasväteného života. Sledoval som jeho namáhavú obnovu od prvých dní pokoncilovej doby. Mnoho sa pracovalo v rovine inštitúcií a „adžornamenta“, teda podnešenia, ale keď sme začali študovať vec trochu hlbšie, teda zo seriózneho duchovného hľadiska, „prečo“ existuje zasvätený život a jeho základné prvky (poslanie, komunita a sľuby), uvedomili sme si, že existuje bod, ktorý sme príliš *ignorovali* a ktorý treba *znovu objaviť*: bolo treba v rámci teologicko-duchovnej perspektívy a z hľadiska viery interpretovať novým spôsobom hlavné pojmy zasväteného života a ochotne ich, samozrejme, zobrať do úvahy. Nie štrukturálne a organizačné problémy, akokoľvek dôležité (typ komunity, prítomnosti a diela), ale jednotlivé *obsahy*, ktorých charakteristickou črtou by mala byť kvalita evanjeliového života.

Niektó si povie, že to sme vedeli a že ide o samozrejmosť. Bohužiaľ, práve tak sa to robí: myslíme si, že je samozrejmé to, od čoho všetko závisí: Ježiš Kristus a evanjelium; alebo „povinne“

sa to pripomína, ale iba ako *jednoduchý úvodný údaj* a potom sa rýchlo prejde na niečo iné, na to, čo sa pokladá za veľmi „naliehavé a konkrétne“. Je to tak a deje sa to pravidelne, ale týmto spôsobom sa nemožno dostať nikam a fakty to potvrdzujú.

Treba sa vrátiť k srdcu a k tomu, čo je uprostred – ku koncepcii zasväteného a duchovného života. A potom k *formácii*. Myslím si, že je potrebné serióznejšie o tomto uvažovať, a aby sme boli „konkrétni“, treba sa zamerať na to, aby sme mali „duchovných otcov a duchovné matky“, ktorí poznajú Ducha a jeho pôsobenie a vedia iných viesť a sprevádzať po tejto ceste. A ak títo Boží muži a tieto Božie ženy neexistujú, treba sa aspoň pozastaviť a pouvažovať, čo sa s tým chce vo formácii urobiť a ktoré prostriedky sa použijú na dosiahnutie tohto cieľa.

Ak je jednou z najnaliehavejších potrieb „formovať formátorov“, o čo tu ide v skutočnosti?

Kto sa môže pokladať za opravdivého formátora, ak centrom je „život v Duchu“ a opravdivá formácia v kresťanskej perspektíve je formáciou k viere a k životu podriadenému Božiemu Duchu?

Platí to aj o *permanentnej, teda trvalej formácii*, čo je dnes veľmi dôležitý bod. Na ktoré prvky treba klásť dôraz, keď sa hovorí o permanentnej formácii? A predovšetkým na ktoré ciele? Ak nás v skutočnosti formuje život a „určitý model rehoľného života sa opotreboval“ – ako uznali samotní generálni predstavení na prvom medzinárodnom kongrese o rehoľnom živote v roku 1994 –, môže to byť dobrá cesta, ak sa aj naďalej pracuje v *status quo* namiesto toho, aby sa z neho čím skôr „vyšlo“? Horšie je, ak sa medzi nami zahniezdilo príliš sekularizované chápanie zasväteného života... Má vtedy zmysel rozhodnúť o programoch a o formačných etapách, ktoré namiesto toho, aby toto zmýšľanie spochybnili, ho posilňujú? Ak sme, ako hovorí Svätý Otec František, príliš vystavení *ideologickému gnosticizmu*, ako ho nebrať do úvahy, keď sa hovorí o formačných etapách a stretnutiach?

Myslím si, že v tejto oblasti treba ešte toho mnoho urobiť. Treba ísť dopredu s dôverou, rázne, ale aj jasnými predstavami. Ak by sme mali sedieť na dvoch stoličkách, netreba sa diviť, že

sa (dobré) výsledky nedostavia a namiesto úbytku povolání budú každodennou skutočnosťou prejavy krehkosti a odchody.

Ak je „v súčasnosti najväčším problémom zasväteného života duchovné zosvetštenie“, ako hovorí Svätý Otec František, musíme brať vážne tieto jeho slová, najmä vtedy, ak je v hre náš život a naše zasvätenie.

OBSAH

1	
Svätý Otec František a zasvätený život	7
1. Kto je pápež Bergoglio?	7
2. Boh na prvom mieste – primát Boha	8
3. Pozerať sa „za“ problémy s inštitúciami	10
4. Nepokoj z hľadania	10
5. „Vyjsť z hniezda“	11
6. Evanjelium hlásané životom	12
2	
Mnohotvárna korupcia	14
1. Nie len morálne správanie	15
2. Aká obnova po koncile?	16
3. V konzumnej spoločnosti	17
4. „Funkčnosť“ ako vstupná brána	19
5. Vychádzať z vlastnej totožnosti	24
6. Zmysel pre spolupatričnosť?	26
7. Charizmy „pre Cirkev“	27
8. Autoreferenčnosť v osobnej perspektíve	29
9. (Ne)pomoc vedy	30
10. O duchovnom sprevádzaní	32
11. Pokiaľ siahá prínos psychológie?	33
12. Nové cesty moralizmu	35
13. Odklon ku gnosticizmu	36

3

Ako sa zbaviť zosvetšenia?	40
1. Cirkev povolaná „vyjsť“	40
2. Cirkev nie je mimovládnu neziskovou organizáciou	42
3. Zasvätené osoby v tejto Cirkvi	42
4. Naša svätá viera	44
5. Viera a poslanie	45
6. „Prorocký“ zasvätený život	46
7. Ženský rehoľný život	48
8. Pozeráť sa s dôverou dopredu	51
9. Nie moc, ale stretnutie	52
10. Cirkev ako Matka a Pastierka	53
11. Podľa „pôvodnej apoštolskej formy života“	55
12. Opravdivá výzva pre zasvätený život	56

4

Záver	58
1. Nie vlastné ja, ale Boh	58
2. Premyslieť nanovo duchovný život	59

LUIGI GUCCINI

ZASVÄTENÝ ŽIVOT A DUCHOVNÉ ZOSVETŠTENIE

Vydali Redemptoristi – Slovo medzi nami,
Puškinova 1, 811 04 Bratislava
v roku 2016 ako svoju 129. publikáciu

Zodpovedný redaktor Marián Kováčik
Grafická úprava Lýdia Valter
Prvé vydanie
64 strán

ISBN 978-80-89342-99-0